

**A FONTOSABB TERMÉKPÁLYÁK
2005. ÉVI PIACI FOLYAMATAI**

**Budapest
2005**

Kiadja:

az Agrárgazdasági Kutató Intézet

Főigazgató:

Udovecz Gábor

Szerkesztőbizottság:

Bognár Imre, Dorgai László, Kamarásné Hegedűs Nóra (titkár), Kapronczai István,
Kertész Róbert, Keszthelyi Szilárd, Kovács Gábor, Popp József,
Udovecz Gábor

Készült:

Gazdaságelemzési Igazgatóság
Piaci Információs Osztályán

Szerkesztette:

Tunyoginé Nechay Veronika

Készítették:

Györe Dániel
Horváth Zsuzsanna
Kemény Gábor
Németh Noémi
Stummer Ildikó
Thury Eszter
Vágó Szabolcs
Tunyoginé Nechay Veronika

Közreműködött:

Szabóné Haszonits Ágnes

Opponensek:

Harza Lajos
Kartali János

HU ISSN 1418 2130
ISBN 963 491 481 0

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. Gabona	7
1.1. Világ- és európai piaci tendenciák	7
1.2. Hazai piaci tendenciák	7
1.2.1. Kínálat	7
1.2.2. Intervenció	7
1.2.3. Külpiaci értékesítés	8
1.2.4. Takarmány-felhasználás	9
1.3. A piaci árak tendenciája	9
1.3.1. Az intervenciós árszint	12
1.3.2. A búza és takarmánykukorica 2006-ban várható termelői ára	12
2. Olajnövények	15
2.1. Világpiaci tendenciák	15
2.2. Európai piaci tendenciák	15
2.3. Hazai piaci tendenciák	16
2.3.1. A kínálat és kereslet alakulása, valamint a piaci árak	16
2.3.2. Külkereskedelem	18
3. Cukor	21
3.1. Világpiaci tendenciák	21
3.2. Európai és hazai piaci tendenciák	22
3.3. Hazai kínálat és a piaci árak tendenciája	24
4. Sertéshús	25
4.1. EU piaci tendenciák	25
4.2. Hazai piaci tendenciák	25
4.2.1. Kínálat	25
4.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	25
4.3. A piaci árak tendenciája	26
5. Marhahús	29
5.1. Világ- és európai piaci tendenciák	29
5.2. Hazai piaci tendenciák	29
5.2.1. Kínálat	29
5.2.2. Belföldi értékesítés	30
5.2.3. Külpiaci értékesítés	30
5.3. A piaci árak tendenciája	31
6. Juhhús	33
6.1. Hazai piaci tendenciák	33
6.1.1. Kínálat	33
6.1.2. Belföldi értékesítés	33
6.1.3. Külpiaci értékesítés	33
6.2. A piaci árak tendenciája	35

7. Baromfihús és tojás.....	37
7.1. A baromfihús piaci tendenciái	37
7.1.1. Kínálat.....	37
7.1.2. Belföldi értékesítés.....	37
7.1.3. Külpiaci értékesítés	37
7.2. A piaci árak tendenciája.....	38
7.3. Az étkezési tojás piaci tendenciái	40
8. Tej és tejtermékek	43
8.1. Világ- és európai piaci tendenciák	43
8.2. Hazai piaci tendenciák.....	43
8.2.1. A nyerstej és tejtermékek bel- és külpiaci forgalma.....	43
8.3. A piaci árak tendenciája.....	46
9. Zöldség-gyümölcs.....	49
9.1. A zöldségfajok piaci- és ártendenciái	49
9.1.1. Kínálat és termelői árak	49
9.1.2. Bel- és külpiaci forgalom	50
9.2. A gyümölcsfélék piaci- és ártendenciái	51
9.2.1. Kínálat és termelői árak	51
9.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés	53
10. Szőlő és bor.....	55
10.1. Piaci tendenciák.....	55
10.1.1. Kínálat.....	55
10.2. A piaci árak tendenciája.....	58
Összefoglalás	61
Források és rövidítések jegyzéke	65
Mellékletek	67

Bevezetés

A kiadványban elsősorban az ártendenciák tükrében kerülnek bemutatásra a fontosabb termékpályákra vonatkozó 2005. évi piaci tendenciák, illetve a már meglévő előzetes mennyiségi adatok alapján a kínálati és keresleti oldalon megfigyelhető elmozdulásokra, és ezek okaira is igyekszik választ adni az anyag. A fontosabb termékpályákon 2006 első félévében várható piaci folyamatok becslésére a több éves ártrendeken alapuló termelői árak előrejelzésével kerül sor. A 2005. év jellemző piaci folyamatainak bemutatása az AKI Piaci Árinformációs Rendszerének adataira, a különböző nemzetközi forrásokból származó árinformációkra, továbbá a KSH termelési, iparstatisztikai és külkereskedelmi adatbázisára épít.

A termékpálya elemzések azonos szerkezetben tárják fel a piaci egyensúlyban beálló változásokat. Az anyag főbb gondolatmenete az alábbi:

1. Világ- és európai piaci tendenciák
2. Hazai piaci tendenciák
 - Kínálati oldal: belföldi termelés, import, készletek
 - Keresleti oldal: belföldi értékesítés, export
3. A piaci árak tendenciája

1. Gabona

1.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A világ gabonapiaca 2005-ben némileg átrendeződött az előző évekhez képest. A nagy gabonaexportőr országok (USA, Ausztrália, EU, Argentína, Kanada) mellett a fekete-tengeri régió térhódítása erősödött afrikai és uniós területeken (elsősorban Ibériai-félsziget). Az Unióhoz újonnan csatlakozott országok kínálata és exportja nem gyakorolt különösebb hatást a világpiaci folyamatokra. Az Unióban ugyanakkor jelentős intervenciók készletek halmozódtak fel, amelynek levezetését időjárási tényezők, az árfolyamváltozások, a szállítási költségek emelkedése és egyéb logisztikai nehézségek hátráltatták. Az Unió piacán búzából és kukoricából bőséges és megfelelő minőségű volt a kínálat, kukoricából főleg az újonnan csatlakozók növelték a készleteket. Az Ibériai félszigetet sújtó szárazság jelentős terméskiesést eredményezett a spanyol és portugál területeken, amelyek az Unió más területein keletkező feleslegek megfelelő felvevőpiacai lehettek volna, de a különböző vámkedvezményes kontingensek gyengítették a feleslegek tagállamok közötti elhelyezését. Szembetűnő, hogy az Unióban kiadott exportengedélyek 90%-a búzára vonatkozik, a kukoricára ennek csak töredéke, mintegy 1%-a jut. Figyelembe véve, hogy az Unióban is csökken a takarmány-felhasználás, a jövőben elsősorban kukoricából várható az export árualap bővülése.

A világpiacon a gabonaárak fontos alakítója lehet, hogy a nagy gabonaexportőr országok képesek-e hagyományos exportpiacukat megtartani, illetve milyen mértékben és mekkora távolságra bővíteni azokat. Az afrikai piacokért a francia, az amerikai és a fekete-tengeri régió is versenyez, Brazíliában pedig, – a franciákhoz hasonló fogyasztói szokások következtében – Franciaország jelenthet konkurenciát. A dél-amerikai államokban az időjárási tényezőkön túl, a termésmennyiségek alakulásában jelentős szerepet kap a jövőben, hogy az egyes területeken az olajos- és fehérjenövények a jobb jövedelmezőségi és értékesítési lehetőségek okán teret hódítanak, kiszorítva a hagyományos búza és kukoricaterületeket.

1.2. Hazai piaci tendenciák

1.2.1. Kínálat

2005-ben 16,3 millió tonna gabonát takarítottak be. A búza és árpa vetésterülete 4-5%-kal csökkent 2004-hez képest, a kukoricáé azonban 3%-kal növekedett. Búzából 5,079 millió tonna, árpából 1,196 millió tonna termett, összesen 1,145 millió tonnával kevesebb, mint 2004-ben. A búza és árpa hozamok mérsékelten visszaestek (0,5 t/ha) az előző évhez képest, a kukoricatermés jobb hozamának köszönhetően (átlagosan 7,7 t/ha) mintegy 1 millió tonnával több lett (9 millió tonna) az előző évi mennyiséghez képest.

1.2.2. Intervenció

A 2005. évi gabonakínálat bel- és külpiacon való levezetése, az exportpiacok átrendeződése, a logisztikai hátrányok, és ebből adódó magas szállítási költségek, valamint néhány uniós rendelet („Abatimento”¹) és a csökkenő állatállomány miatt éppolyan nehézkesnek tűnik, mint a csatlakozás első évében. A kínálat exporttal való levezetését az uniós piacon érvényben lévő, a csatlakozás előtti belpiaci árakhoz képest magasabb intervenciók árszint is visszafogja.

¹ Vámkedvezményes kontingens

A 2005/2006. gazdasági évben az EU-25-ben 6,44 millió tonna gabonát ajánlottak fel, amelyből 53%-ot (3,4 millió tonnát) tesz ki a magyar intervencióra felajánlott gabona (2006 január eleji adatok szerint 1,043 millió tonna búza, 2,325 millió tonna kukorica és 77 ezer tonna árpa).

A 2006. év első felében értékesíthető intervenciós készlet nagysága búza esetén 700 ezer tonna, kukoricából 600 ezer tonna, árpából pedig 60 ezer tonna. Az előző évben az intervenciós készletek értékesítése lassan haladt, a lehetőségek kihasználtsága 40-50%-os volt. Az előző évi és az idei, várhatóan hasonló nagyságú intervenciós készlet telítheti a raktárakat, ez pedig a jövőbeni gabonatermés elhelyezését veszélyezteti, és az árszint további esését idézi elő.

1.2.3. Külpiaci értékesítés

2005. I-X. hó között 1,36 millió tonna búza és 1,22 millió tonna kukorica került exportra. Szembetűnő, hogy a 2004. és 2005. évi gabonaexport közel azonos szintű a 2003-as év gabonaexportjával, annak ellenére, hogy 2003-ban rendkívül gyenge volt a kínálat. 2005-ben búzából nagy mennyiséget szállítottunk Bosznia-Hercegovinába, Hollandiába, Olasz- és Spanyolországba. Kukoricából a fentebb említett országokon kívül (kivéve Bosznia-Hercegovina) még Németországba, Szlovéniába emelkedett kivitelünk az előző évhez képest. Az exportunkat a szállítási költségek emelkedése, a logisztikai hátrányok és az Unió exportpiacainak átrendeződéséből fakadó problémák hátráltatták.

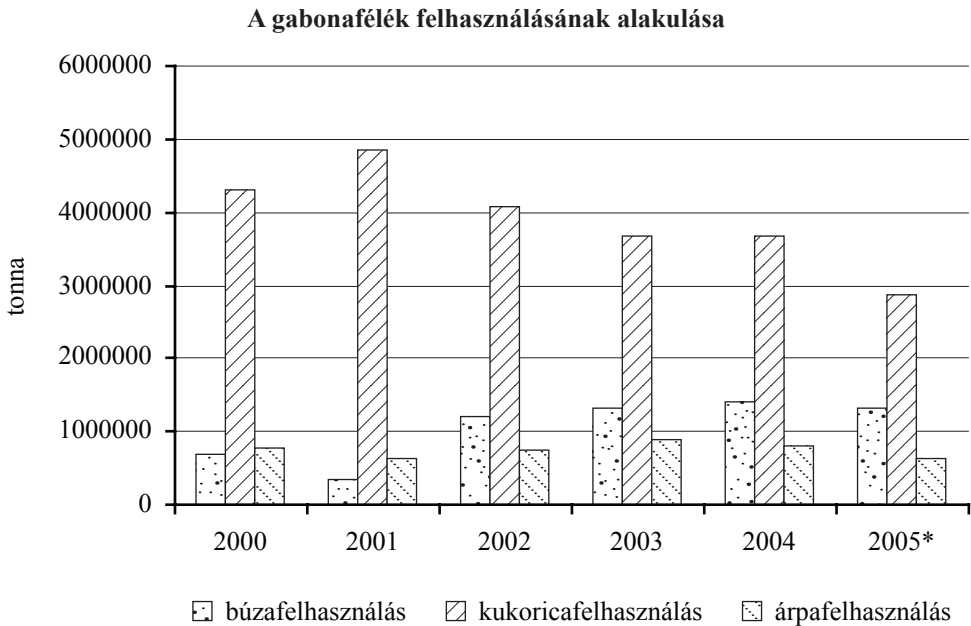
Az elmúlt két-három évben nemcsak Magyarország, de az Unió exportpiacának szerkezete is megváltozott: a gabonaimportőr országok nettó exportórré léptek elő. A volt szovjet tagállamok térhódítása a világ exportpiacain az elmúlt 3-5 évben volt megfigyelhető, alacsonyabb termelői árak és kedvezőbb szállítási feltételeik következtében. Oroszország és Ukrajna behozatala magyar gabonából megszűnt, ugyanakkor a világpiacra jelentős mennyiségű saját terméket exportálnak (2005-ben az előző évhez képest kivitelük 40%-kal bővült). Románia, Bulgária és Lengyelország gabonatermelése is jelentősen nőtt az elmúlt években. A Romániába irányuló magyar búzakivitel mérsékelten, az ugyanide és Lengyelországba kiszállított magyar kukoricamennyiség pedig jelentősen visszaesett az elmúlt három évben.

Az importőrökből exportőrökké váló országok jelentősen átrendezik kivitelünk szerkezetét, az uniós tagsággal életbe lépő kereskedelmi szabályozások és az intervenciós árszint, illetve az emelkedő szállítási költségek nehezítik az exportot, növelve a csökkenő állatállományból fakadó, amúgy is jelentős belpiaci felesleget.

1.2.4. Takarmány-felhasználás

A gabonafélék takarmányként történő felhasználásának csökkenése is a kínálat-levezetés nehézségeire mutat rá (1. ábra).

1. ábra

*AKI becslés, takarmány-felhasználás 2005-re 4,8 millió tonna.

Forrás: KSH

A takarmánybúza- és árpafelhasználás az elmúlt hat évben emelkedett, a takarmánykukoricáé fokozatosan visszaesett: 2005-ben a takarmánykukorica felhasználása 40%-kal lett kevesebb 2000-hez képest, a búzafelhasználás viszont 92%-ot emelkedett. Az árpafelhasználás 700-900 ezer tonna között változott az elmúlt hat évben.

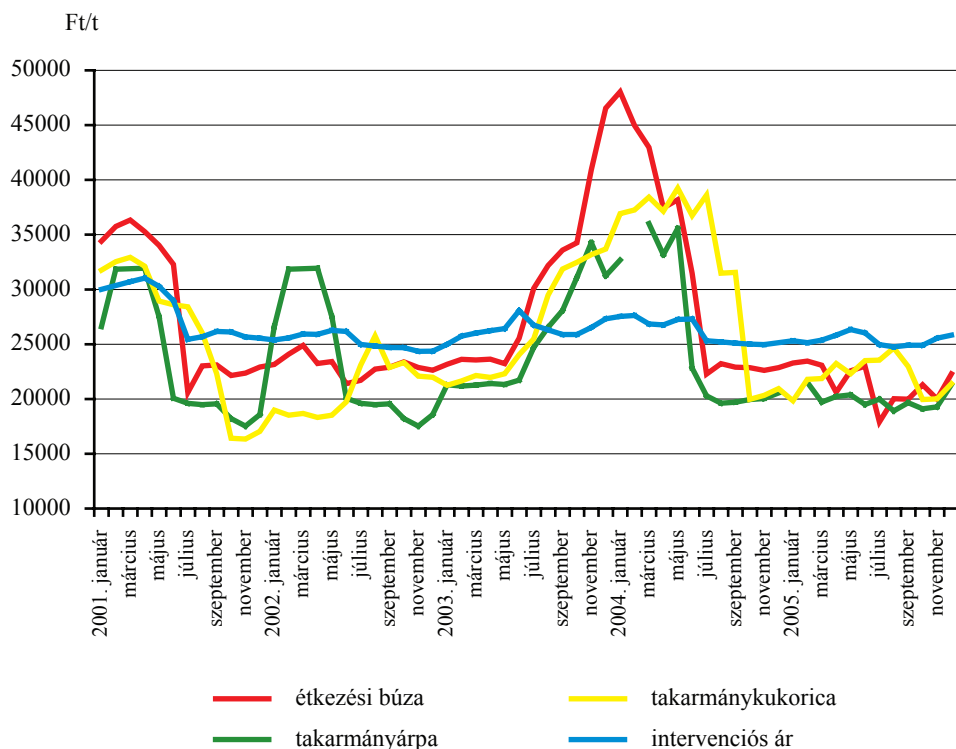
Az arányok megváltozásának okát az állatállomány csökkenésében és az egyes gabonafélék eltérő külpiaci keresletében kell keresnünk.

1.3. A piaci árak tendenciája

2005-ben a gabonafélék termelői ára az elmúlt hét év legalacsonyabb szintjét érte el. Az étkezési búza termelői ára 10%-ot, a takarmánykukoricáé 5%-ot esett az előző év betakarítási időszakának áraihoz képest. Decemberben az intervenciós árszinttől mindkét termék ára 3-4 ezer Ft-tal maradt el (2. ábra).

2. ábra

A gabonafélék termelői és intervenciós árának alakulása

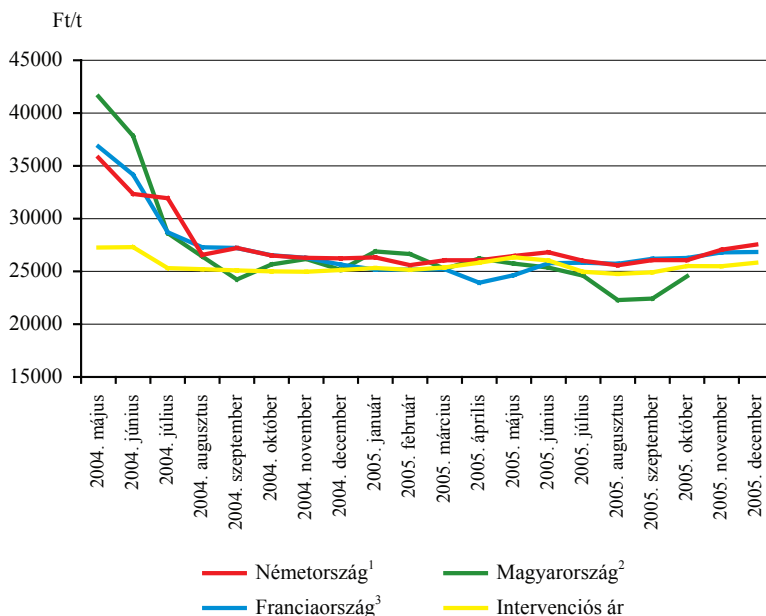

Forrás: AKI, PÁIR

A gabonafélék termelői ára 2-4 ezer Ft-tal maradt el az intervenciós árszinttől (kivéve a nagyon gyenge kínálatú 2003-as évet) – az intervenciós rendszer életbe lépése előtt és után is – 2001-2005. évek között. A fenti időszak másik fontos jellemzője a termelői árak tendenciáját illetően, hogy a jó termésű 2001-es évben az étkezési búza ára 4-5 ezer Ft-tal magasabb az árpa és kukorica árához képest, ugyanakkor a hasonlóan bő termésű 2004-2005-ben a gabonafélék iránti kereslet változásával a kukorica ára már csaknem meghaladja az étkezési búzáét.

A raktározási és szállítási költségeket is tartalmazó kikötői, illetve a magyar határparitásos exportárak 2004. és 2005. első felében, mindkét termék esetében meghaladták az intervenciós árszintet (3-4. ábra). A betakarítás utáni alacsonyabb gabona termelői árak mellett az uniós kínálati nyomás, a fekete-tengeri államok gabonapiaci térhódítása, illetve a telített raktárak következtében az exportárak is gyengültek.

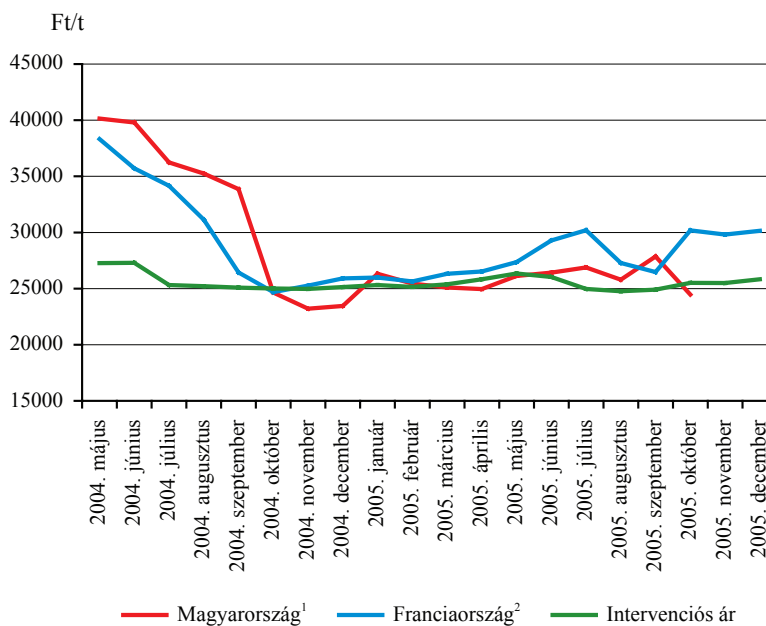
A búza kikötői és intervenciós árának alakulása

¹ fob Hamburg, ² magyar határparitásos exportár, ³ fob Rouen

Forrás: HGCA

A takarmánykukorica kikötői és intervenciós árának alakulása

¹ magyar határparitásos exportár, ² fob Rouen

Forrás: HGCA

1.3.1. Az intervenciós árszint

2004-ben a nagy gabonakínálat (16,7 millió tonna) a termelői árakat erőteljesen lefelé mozdította. A betakarítástól a gabonafélék termelői ára mintegy 50%-ot esett. A raktárkapacitással rendelkező gazdák számára az intervenciós lehetőség tompította a nagy kínálat hatására bekövetkezett árcsökkenés mértékét (termelői árszinten ármegtartás), mert a rendelet szerint 101,31 eurós (25 ezer Ft) árszint remélt bevétele nem engedte az árakat történelmi mélységbe süllyedni.

Az intervenciós árszint azonban csak a raktártulajdonosok szintjén tud realizálódni.

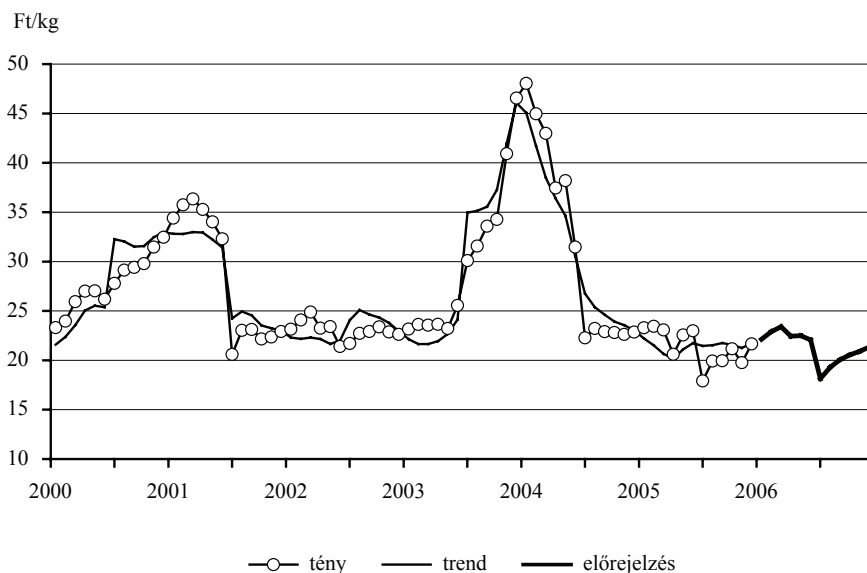
A raktárral rendelkező termelő és kereskedő egyaránt kalkulál az intervenciós árral, és az intervención kívül csak abban az esetben választ más eladási irányt, ha az ebből származó bevétel meghaladja az intervenciós ár és az eladás időpontjáig felmerülő raktározási költség különbözetét. A kereskedők felvásárlásaik során szintén kalkulációs alapként használják az intervenciós árat (ennél alacsonyabb árat fizetnek a termelőknek saját hasznuk biztosítása érdekében). A raktárral nem rendelkező termelő kénytelen eladni a gabonáját, vagy bérelt raktárban tartani az intervenció kezdetéig, de a terményért kapott intervenciós összegből az utóbbi esetben még levonásra kerül a bérleti díj is.

A termelői raktártulajdon-hányad Magyarországon elenyésző a kereskedők és malmok raktárkapacitásához képest, ezért az intervenciós árszint általában nem a termelőknél érhető el. A kereskedők számára az intervenció biztos jövedelmet jelent, hiszen rendelkeznek raktárakkal, és az intervencióra felajánlott terményért 25 ezer Ft-ot realizálhatnak.

1.3.2. A búza és takarmánykukorica 2006-ban várható termelői ára

Az EU szabályozás keretei között (intervenció) a gabonafélék termelői árának alakulása 2006-ban hasonló lehet az előző évihez (1. melléklet), amit a búza és árpa 2005/2006. gazdasági évre vonatkozó vetésterületének nagysága, valamint az országos meteorológiai szolgálat előrejelzése – 2006-ban az átlagosnál csapadékosabb és melegebb tavaszra lehet számítani – támaszt alá. A vetésterületek alapján, és csak átlagos terméshozamokkal kalkulálva is a gabona termésmennyiség elhelyezése komoly gondot jelenthet, ha nem lesz elegendő raktárkapacitás. A búza és árpa termelői árak várhatóan az intervenciós árszint alatt, a 20-23 ezer Ft-os ársávban várhatóak, figyelembe véve az erős exportversenyt, valamint a logisztikai és raktározási problémákat.

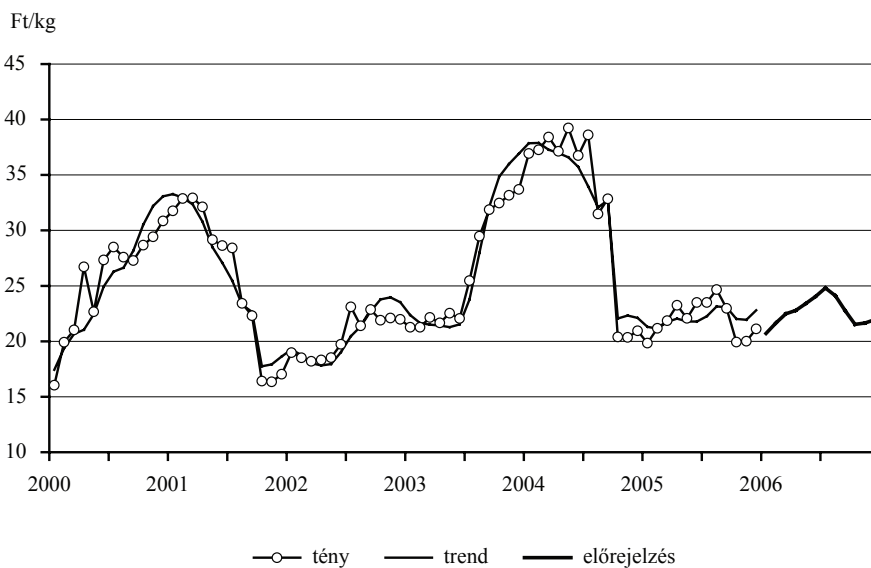
A búza termelői átlagára

Forrás: AKI, PÁIR

Kukorica esetén az árak alakulását hasonló tényezők mozgathatják, mint az őszi vetésű gabonafélékét, ugyanakkor további bizonytalanságot jelent a vetésterület ismeretének hiánya, és az időjárás alakulása.

A takarmánykukorica termelői átlagára

Forrás: AKI, PÁIR

2. Olajnövények

2.1. Világpiaci tendenciák

Viszonylag konszolidáltan változott az olajnövény- és növényolaj ára 2005-ben, a kiugróan magas árnövekedést jelentő 2003-as, és a hasonló mértékű árcsökkenéssel járó 2004-es év után. Ezzel együtt, az árak és árárányok éven belüli változása 2005-ben is figyelemre méltó volt. Év elején a csökkenő brazil terméskilátások emelték a szójaárakat, év közepén pedig az egyesült államokbeli aszály hatására növekedtek az árak. Az utolsó negyedévben viszont, a március-májusi árak voltak ismét megfigyelhetők, miután kiderült, hogy alaptalanok voltak a félelmek, és az USA termése alig valamivel marad alatta a tavalyi rekordnak. Összességében elmondható, hogy az USDA becslése szerint a világ idei olajosmagkínálata közel azonos lesz a tavalyival, azt 1-2%-kal meghaladja. Mivel a fogyasztás ennél kissé nagyobb ütemben nő, **az olajos magvak árában nem várhatunk jelentős változást.** Komoly áresést csak egy igen jelentős dél-amerikai szójatöbblet eredményezhet a jövő tavasszal, ehhez azonban rekordhozamokat kell elérniük a dél-amerikai farmereknek. A meteorológusok szerint ugyanakkor fennáll egy újabb aszály veszélye, és a termés nagysága körüli bizonytalanság következtében nőhet a piaci árak ingadozása. Addig azonban, minden bizonnyal marad a jelenlegi 44-48 ezer forint/tonnás szójaár-centrum.

2.2. Európai piaci tendenciák

Az európai piaci tendenciák az év második felétől jelentős mértékben elszakadtak a világpiaciaktól. Míg év elején az Unió fő olajnövényének számító repce árát csak a szója árának emelkedése mentette meg a tavalyi rekordtermés utáni árzuhanástól, addig az év második felében a repce ára a szójáéval ellentétesen változott, annak ellenére, hogy utólagos számítások szerint az idei repcetermés nem maradt el a tavalyi rekordtól. Ennek oka a kivételesen magas ásványolajár volt, amely előtérbe helyezte a növényi olajok hajtóanyagként való felhasználását. A biodízel-program a repce iránti jelentős keresletemelkedéssel járt az év második felében, és a repce magas árszintjét eredményezte az európai piacon. A magas repceár az év utolsó hónapjában a becslétnél 1 millió tonnával nagyobb kanadai repcetermés és a szintén jónak ígérkező ausztrál termés híre törte meg. A német biodízeltre kivetendő új adó az év utolsó napjaiban bizonytalanná tette a piacot, ezért az év végén az árak a nyári nagy áremelkedés előtti szintre estek vissza.

További fontos eseménynek bizonyult, hogy Kelet-Európában, elsősorban Oroszországban és Ukrajnában kiváló napraforgótermést takarítottak be, melynek mennyisége 2005-ben 20%-kal lett több mint az előző évben. Ennek következtében a világ napraforgótermelése 14%-kal nőtt, ami rendkívül nagy nyomás alá helyezte nem csak a napraforgómag, de a napraforgóolaj árát is.

Az utóbbi időszak egyik figyelemre méltó eseménye a repce és a napraforgó egymáshoz viszonyított árárányának megváltozása. Korábban a két olaj ára nagyjából együtt mozgott, azonban 2004. szeptemberétől a napraforgóolajnak volt jelentős árelőnye a repcével szemben, köszönhetően a gyenge kelet-európai napraforgó- és a rekordnak számító nyugat-európai repcetermésnek. 2005. szeptemberére megváltozott a helyzet: Nyugat-Európában továbbra is rekordtermést takarítottak be repceből, és ugyanígy Kelet-

Európában is. A repce iránti kereslet olyan mértékben nőtt a napraforgóéhoz képest, hogy nyugaton a sok is kevésnek bizonyult, felhajtva a repceárakat, keleten viszont a rekordtermés hatására jelentősen csökkentek a napraforgóárak. Ennek következtében a napraforgóolaj egy évig fennálló árelőnye megszűnt a repceolajéhoz képest, sőt jelenleg jóval alacsonyabb áron fogadja el a piac.

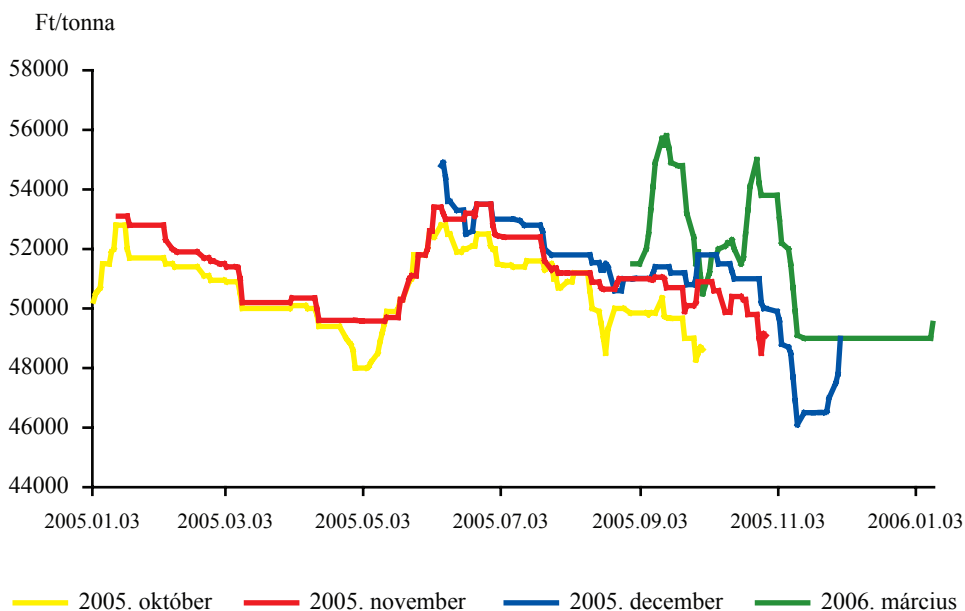
2.3. Hazai piaci tendenciák

2.3.1. A kínálat és kereslet alakulása, valamint a piaci árak

A napraforgópiacon 2005. közepén várt áremelkedés elmaradt, mert bár a kereslet továbbra sem változott (nagy nyugat-európai és mediterrán olajfelhasználás), a kínálatban nem várt változás állt be: Ukrajnában és Oroszországban rekordtermést takarítottak be (20%-kal többet a korábbi évhez képest). Ez a változás megfordította a repceolaj és a napraforgóolaj árarányát, rosszabb helyzetbe hozva a hazai főnövénynek számító napraforgót. **A hazai termelői árak csökkenése folytatódott, az olajoké kevésbé, mint a magoké,** valamint a tőzsdei jegyzések is estek némi hektikus ingadozás után (7-8. ábra).

7. ábra

A napraforgó határidős árai a Budapesti Árutőzsdén

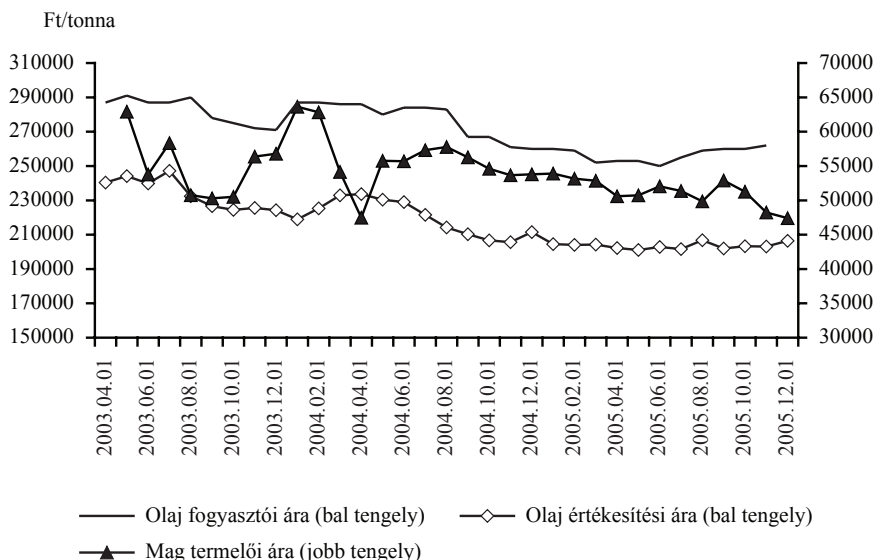

Forrás: BÁT

A hazai kínálat tehát nem játszott túl jelentős szerepet az áralakulásban, annak ellenére, hogy a betakarítási időszakban jelentős csapadék esett, rontva ezzel a napraforgómag minőségét, csökkentve olajtartalmát, és komoly gombafertőzéssel fenyegette a termést. A hozamok, bár nem érték el a tavalyi rekordot, továbbra is illeszkednek az emelkedő tendenciába (9-10. ábra).

8. ábra

A napraforgómag termelői, a finomított napraforgóolaj fogyasztói és értékesítési árának alakulása

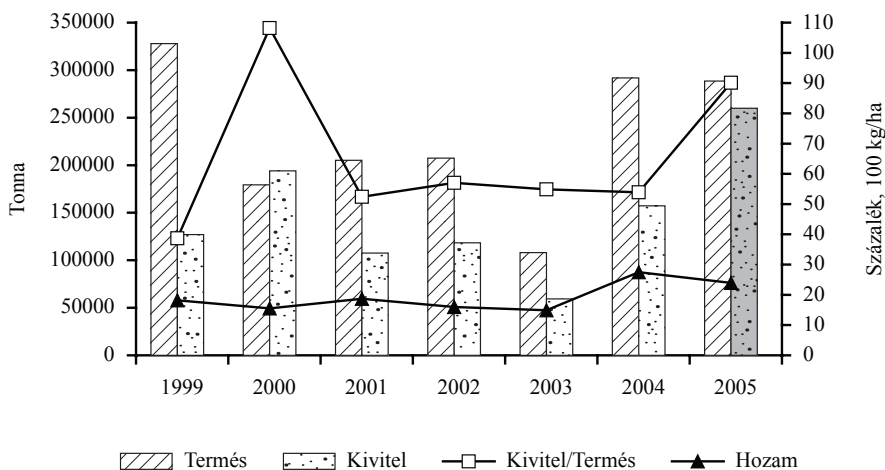

Forrás: KSH, AKI

Az év második felében romlott a hazai termények értékesítési helyzete, elsősorban a kelet-európai versenytársak bőséges termése miatt. Ezen belül a repcéé javult, elsősorban a német biodízel-program felfutása miatt. A napraforgóé viszont romlott, mivel a fekete-tengeri termés kizárja a nagyobb volumenű mediterrán értékesítés lehetőségét, a német piac pedig teljesen áttért a repce-feldolgozásra, és nem igényli a korábbi mennyiségű napraforgót.

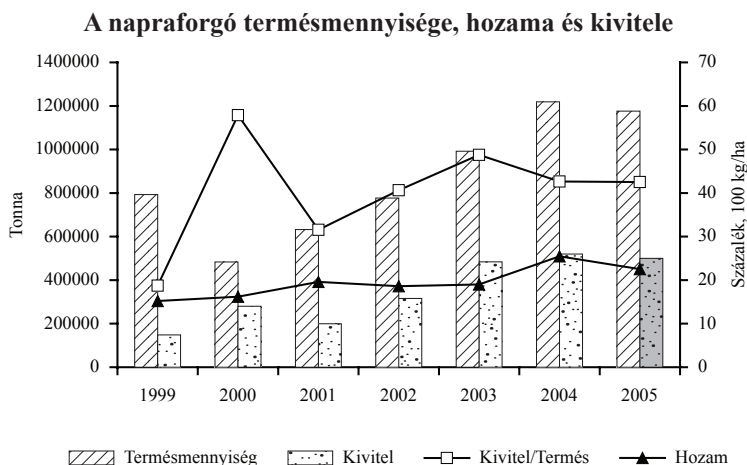
9. ábra

A repce termésmennyisége, hozama és kivitele

Forrás: KSH, FVM, AKI becslés (2005)

10. ábra

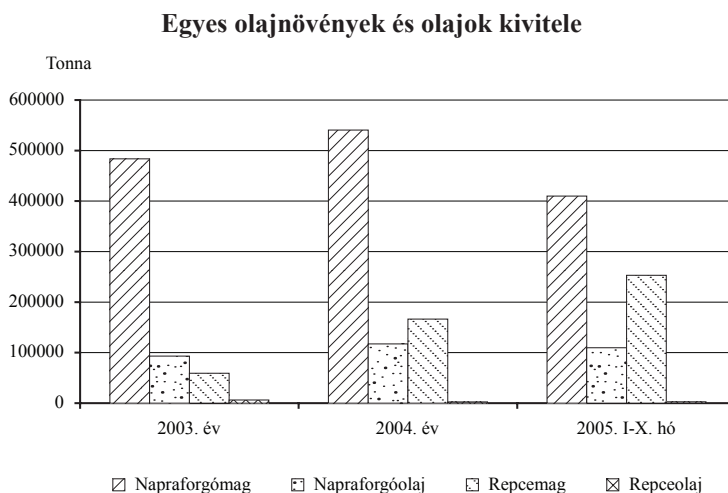
Forrás: KSH, FVM, AKI becslés (2005)

Az **olajok** vonatkozásában is hasonló megállapításokat tehetünk (áresés, olcsó versenytársak), figyelembe véve, hogy a biodízel-boom miatt komoly hiány mutatkozik az olajmalmi feldolgozó-kapacitásban, és ezért az olajmalmok magasabb haszonkulccsal dolgozhatnak. **Bár a hazai növényolaj ára is esett, ezt az áresést bőven kompenzálja a nyersanyag árának ennél nagyobb mértékű esése** (2004. októberéhez képest a hazai növényolajok értékesítési ára 1,7%-kal esett, a napraforgómagé 6,2%-kal).

2.3.2. Külkereskedelem

Az olajos magvak és növényolajok külkereskedelmét a minimális import (eltekintve a több százezer tonnára rúgó szójaliszt-behozattól) mellett komoly olajos-mag export jellemzi (11. ábra).

11. ábra

Forrás: KSH

Továbbra is a feldolgozatlan termék adja a kivitel túlnyomó részét, az olajexport mennyisége nem változott jelentősen, és év végéig várhatóan eléri a tavalyi szintet. A repcemag kivitele jelentősen emelkedett a tavalyi évhez képest, és megközelíti a teljes termés mennyiséget, a napraforgóé viszont elmarad attól. Ennek fő oka az, hogy a kiviteli szezon a repcénél már lassan befejeződik, a napraforgónál viszont az utolsó két hónapban is jelentős forgalmat bonyolítanak le, a két növény eltérő betakarítási időszakának következtében.

A kiviteli irányokat tekintve, **nem változott a magexport korábbi koncentráltsága: 3-4 országba irányul a magexport 70-80%-a.** A napraforgómagnál a legjelentősebb irányváltás, a német helyett az olasz piac preferálása a már említett okok miatt (repce-boom, mediterrán aszály, tavalyi rossz ukrán termés). Valószínű, hogy az olasz piacon, az év elején szerzett pozíciónk nagyban romlani fog az ukrán áru megjelenésével, így az év utolsó két hónapjában nem várható érdemi export ebben az irányban. A repcemagnál továbbra is Németország és Ausztria a két legnagyobb partner, ebben sem várható nagy változás a közeljövőben. A **napraforgóolaj** tekintetében eddig jellemző volt a kelet-közép-európai irány, jóval kisebb koncentráltságban, több államot érintve. Itt is tapasztalhatunk némi elmozdulást, mivel a német piacon nagyobb mennyiségben sikerült napraforgóolajat eladni (okok: olajmalom-hiány a repce-boom miatt, mag helyett olajimport).

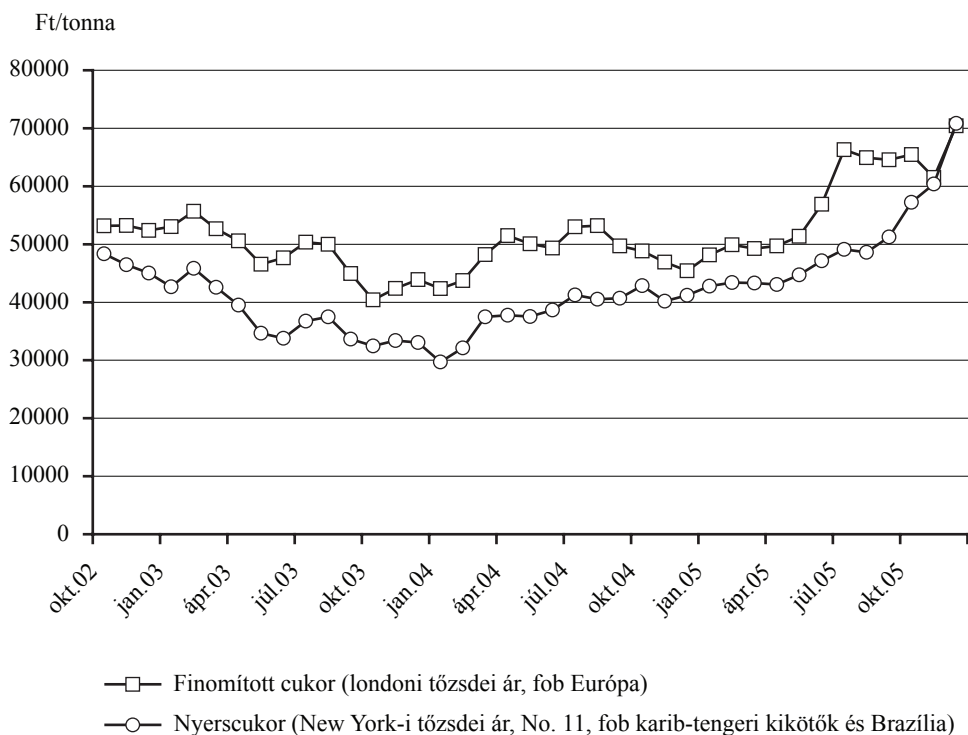
3. Cukor

3.1. Világpiaci tendenciák

A 2005-ös évben folytatódott a 2004-es évben kezdődő árnövekedés, amelynek hatására a nyerscukor ára 15 éve, a finomított cukoré pedig 9 éve nem tapasztalt magasságba emelkedett (12. ábra).

12. ábra

A nyers- és a finomított cukor havi nemzetközi árai

Forrás: USDA ERS

Főbb okai:

- Az olaj árának jelentős növekedése, amelynek hatására a cukornádból készült etanol kereslete is megugrott, csökkentve a cukoralapanyag kínálatát;
- Az EU cukorpiaci reformja, amelynek hatására akár középtávon is eltűnhet a piacról az uniós felesleg, a világexport 10-15%-a;
- A fogyasztás növekedését ellensúlyozni képtelen csökkenő thaiföldi és a várakozások alatt növekvő brazil termelés;
- A pénzügyi alapok – növelve ezzel a jegyzések árát – jelentős befektetései az árutőzsdék cukorrészlegeiben.

A nyers- és a finomított cukor árának egybeesése elsősorban az uniós cukorexporttal függ össze. Az Unió finomított cukrot exportál, ugyanakkor Brazília, a nyerscukor legnagyobb előállítója, a vártnál gyengébb termése és az etanolgyártás felfutása miatt kisebb kínálattal lépett a piacra. A **cukor-árszint várhatóan a 2006-os évben is magas marad**, a 2005/2006-os gazdasági év 9 éve nem tapasztalt alacsony cukorkészleteinek okán.

Az év egyik utolsó fejleményeként **az EU elfogadta a cukorpiaci reformot**. Hatására hosszú távon jelentősen csökkenhet az EU exportja, ami csökkenti a világpiaci kínálatot, és növeli a világpiaci árat. A főbb cukorexportáló országok (Ausztrália, Thaiföld, Brazília) a reform elfogadása után jelezték, hogy további beruházásokat hajtanak végre a cukorszektorban, sőt spekulatív célú felvásárlásokra is lehet számítani a tőzsdéken. A 2006. év hátralévő részében tehát nagy valószínűséggel emelkedő árakra számíthat a piac.

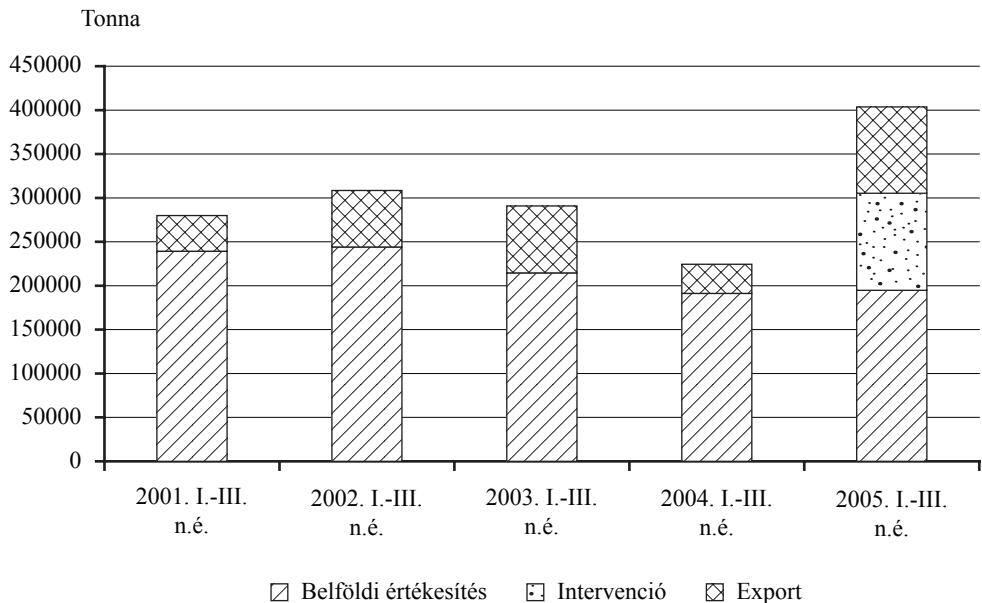
3.2. Európai és hazai piaci tendenciák

A november végén Brüsszelben elfogadott cukorpiaci rendtartás főbb elemeiben nem változott: jelentős árcsökkentés, kvóta-visszavásárlás, az intervenciós rendszer megszüntetése, a kilépő cukorrépa-termelők jelentős jövedelemtámogatása.

A reformtervezet, tartalmát illetően, az észak-nyugat-európai cukorlobby győzelmét jelenti a dél-európai és az újonnan csatlakozó, hazánkat is magában foglaló csoportosulással szemben. A dél-európai csoportosulás a cukor árában maximum 25-30%-os csökkenést tartott elképzelhetőnek. A végső változat kissé mérsékelte az eredeti változatban szereplő árcsökkenés mértékét (36%), növelte a kompenzációt, az átmeneti időszak hosszát (3 helyett 4 év), és az átmeneti időben az intervenciós rendszer fennmaradását is. Fontos érdemi változtatást jelent az is, hogy ha egy állam teljes cukorkvótájának 50%-át meghaladó rész kerül visszaadásra, akkor az ország cukorrépa termelői számára termeléshez kötött területalapú támogatást lehet nyújtani. Ez a szabályozás a rendkívül drágán cukorrépát termelőknek nem jelent komoly segítséget, viszont a termelési költséget illetően középmezőnyben levő országok, így Magyarország számára is, már meghatározó lehet a termelés jövedelmezőségét illetően. Nagy valószínűséggel állítható, hogy hazánkban az új szabályozás igen jelentős, 100 ezer tonnás kvótacsökkentéssel járhat, azonban bizonyosra vehető, hogy a cukorkvóta nagysága nem csökken az eredeti szint 50%-a alá, tehát a megmaradó kvóta nagysága legalább 200 ezer tonna lesz.

A feldolgozóiparban az elmúlt öt évből háromban, az I-III. negyedévi belföldi értékesítés nem haladta meg a 220 ezer tonnát, egész évben pedig (ha feltételezzük, hogy a belföldi értékesítés szokványos évet zár) a 285 ezer tonnát (13. ábra).

A cukorértékesítés alakulása

Forrás: MVH, CIE

A hazai 400 ezer tonnás kvótához képest ez mindenféleképp jóval alacsonyabb szintet jelent, még akkor is, ha az utóbbi években jelentős volt a külföldi eredetű cukor importja az országban, amelynek nagyságrendje azonban az elmúlt években nem haladta meg az évi 50 ezer tonnát. Mivel az import a különböző EU-s kvótakedvezmények miatt nem zárható ki, a jövőben is számítani lehet egy legalább ekkora mennyiségű importra. Az **átlagos éves cukorfogyasztás** a többéves átlagos cukorgyári értékesítés, illetve import alapján **mintegy 330-350 ezer tonna**. A hazai piac egyensúlyban tartásához tehát az előbb említettek szerint éves szinten 100-120 ezer tonna cukor exportja szükséges (az import és fogyasztás mennyisége csökkentve a kvóta mennyiségével), ha nincs kvóta feletti termelés. Elképzelhető, hogy az import, főleg a balkáni eredetű, a jelentős árcsökkenésnek köszönhetően, némileg csökken, továbbá az olasz termelés várhatóan 50%-os csökkenése kiviteli lehetőséget teremt. Ezeket a lehetőségeket azonban gyengíti, hogy a fejlődő országokból valószínűleg éppen ezekbe az országokba áramlik majd nagy mennyiségű export (tengeri fuvarozás lehetősége), másrészt az igen erős francia és német konkurencia. Francia- és Németország nagy mennyiségű „C” cukrot kénytelenek majd elhelyezni a belső piacon, mert a WTO tárgyalások alapján a „C” cukor exportja harmadik országokba megszűnik. A magyar cukoriparban a belföldi értékesítés jelenlegi szintje, és egy átlagos mértékű export mellett egy gyár bezárása várható. Ez a helyzet azonban csak az intervenció megszűnése után, tehát négy év múlva következhet el, addig az intervenció lehetősége biztosítja a hazai piac egyensúlyát.

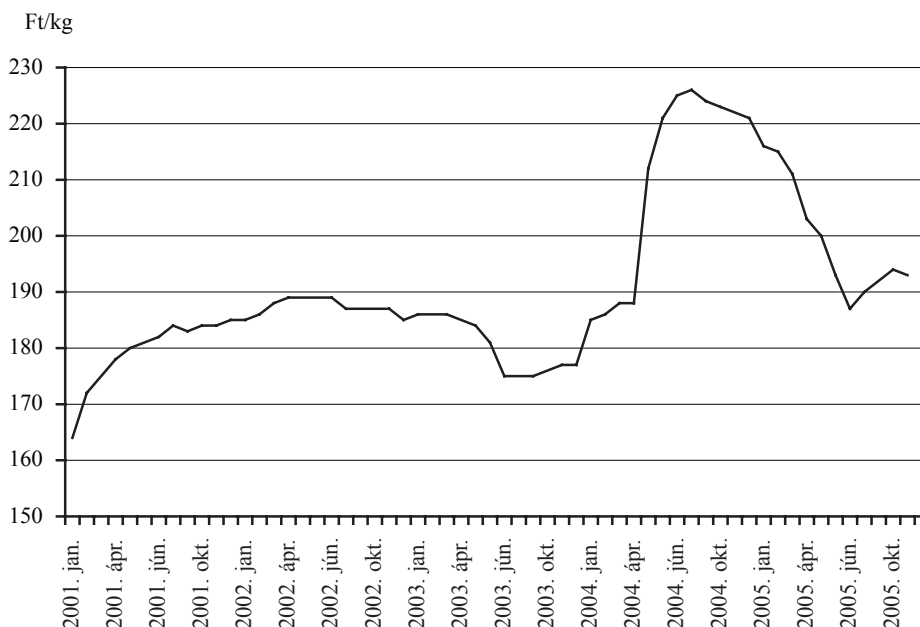
A termelői oldalon ugyanakkor már a jövő évben 20%-kal csökken a cukorrépa termelői ára, ami a termőterület 15%-os, a további árcsökkenés pedig a termőterület legalább 25-30%-os csökkenését okozhatja. Ennek következtében előfordulhat az is, hogy egy-két hazai gyár nem képes majd az általa igényelt minimális cukorrépa-mennyiségre szerződni.

3.3. Hazai kínálat és a piaci árak tendenciája

A hazai piacon az év második felében végrehajtott intervenció stabilizálta a piacot, a fogyasztói árak fokozatosan emelkedtek (14. ábra).

14. ábra

A kristálycukor fogyasztói ára Magyarországon

Forrás: KSH

A 2005/2006. gazdasági évben is jó ütemben halad a cukorrépa betakarítása, a kései tavasz és nyár ellenére szinte ugyanakkora mennyiséget takarítottak be eddig az AKI megfigyelési körébe tartozó cukorrépa-termelők, mint tavaly. A tavalyi évhez képest jól látható, hogy csökkent a répa cukorfoka, viszont nagyobbak lettek a termésátlagok, mint egy évvel korábban. Mindkét tényező az idei igen csapadékos évre vezethető vissza. Ennek következtében **várható, hogy nagyságrendileg a tavalyival megegyező mennyiségű cukrot fognak gyártani a hazai gyárak**, bár az eddigi adatok szerint a termésmennyiség növekedése nagyobb, mint a digestio csökkenése, így akár a tavalyit is meghaladó lehet a cukortermés. Mivel a hazai cukorkvóta is csökkent az EU kvótával együtt, **több cukorrépából készül „C” cukor, nagyobb lesz az a mennyiség, amit a gazdák nem a 11 ezer forintos, hanem annál jóval alacsonyabb, 2000-2500 forint körüli áron lesznek kénytelenek átadni**, mely ár mellett már súlyosan veszteséges a cukorrépa termelése. **Az összes cukorrépáért fizetett átlagár tehát valószínűleg kevesebb lesz, mint az előző gazdasági évben volt.**

A PÁIR információi szerint a gazdák jó része nem a hazai, hanem a horvátországi gyáraknak (Eszék, Verőce) adta el a kvótán felüli termést, vállalva az esetenként igen jelentős szállítási költséget, mert ez az értékesítési irány a kvótán felül termelt répa esetében a hazai árnál 1-3 ezer Ft-tal kedvezőbb árat eredményezett.

4. Sertéshús

4.1. EU piaci tendenciák

Kína után a világ második legnagyobb termelőjének számító EU-25 tagállamaiban a sertések bruttó termelése² 2005-ben várhatóan meghaladja a 240 millió darabot, ami 0,5%-os csökkenést jelent 2004-hez képest, az önellátási fok továbbra is 106% körüli lesz. A régi, illetve az új tagállamokban eltérően alakul a termelés. A régi tagállamokban a termelés mérsékelt, 0,2%-os növekedésére számítanak, ugyanakkor a 10 új tagállamban 4%-os csökkenés várható. Az EU sertéspiacán, 2006-ban mérsékeltén emelkedhet a sertéshúsok termelése.

4.2. Hazai piaci tendenciák

4.2.1. Kínálat

Az EU Bizottság Magyarországon a sertések bruttó termelésének 7,7%-os csökkenését jelezte előre 2005-ben. A sertéspiacot a vágósertés belföldi kínálatának folyamatos csökkenése jellemezte 2005-ben. A sertésállomány április elsejére 4 millió db alá csökkent. A szezonális hatásoknak megfelelően 2005. augusztus elsején 7%-kal emelkedett az állomány (csaknem 4,2 millió db) áprilishoz mérten, ugyanakkor 4%-kal maradt el az egy évvel korábbtól, a KSH adatai szerint. Az anyakocák létszámának előző években tapasztalt folyamatos csökkenése megállt. Az anyaállomány 2 ezer darabbal növekedett áprilishoz képest, ugyanakkor az előző évitől 9 ezerrel maradt el. A sertésállomány kor és ivar szerinti összetételében nem történt lényeges változás, mely alapján az állomány számottevő bővülésére lehetne számítani a közeljövőben.

A magyarországi sertésállomány erőteljes csökkenése már 2004-ben elkezdődött, és bár a 2004. évi rekord gabonatermással és a keresleti piac hatására növekvő húsarakkal a sertéstartás jövedelmezőségi feltételei javultak, az állomány mégis tovább csökkent. Az olcsó takarmány, a 2005-ben 5%-kal magasabb sertésárak, valamint a sertéshús exportpiacok jelentős részének megtartása ellenére csökkenő hazai sertésállomány oka, hogy az EU csatlakozással járó állatjóléti és környezetvédelmi előírásoknak való megfeleléshez szükséges beruházások, fejlesztések elmaradtak a sertéstelepek zömében.

A sertésvágások 1%-kal mérséklődtek 2005. első tíz hónapjában, a vágási statisztika adatai alapján, a sertéshúsok termelése pedig 2005. első félévében 1-2%-kal csökkent, az árumegleget adatai szerint (AKI Statisztikai Osztály).

4.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés

A szűkös hazai kínálat eredményeként, 2005. első tíz hónapjában 9%-kal csökkent a **vágósertések felvásárlása**, a KSH adatai szerint. A sertéshús félben (csontos félsertés, szalonnás és bőrös félsertés) belföldre értékesített mennyisége is visszaesett 2005-ben (2. melléklet).

² A vágások száma plusz az élő sertés export-import egyenlege

A hazai állomány csökkenése miatt a vágóhidak a termeléshez szükséges alapanyag egy részét külföldi vásárlásokkal biztosították. A sertések importja az EU csatlakozást követően erősödött fel. Az import sertések részaránya az összes felvásárláson belül átlagosan 10-15% között mozog. A KSH külkereskedelmi statisztikai adatai szerint, **az élő sertések behozatala 2005. első 10 hónapjában több mint kétszerese volt az egy évvel korábbinak.** Az összes import több mint 60%-a Hollandiából került Magyarországra. Az élő sertések jelentősen bővülő importja mellett **a sertéshúsok behozatala csaknem 30%-kal növekedett 2005. január-október között.** Elsősorban az EU régi tagállamaiból importáltunk sertéshúst, az összes mennyiség csaknem 40%-át Németországból, emellett történtek szállítások Franciaországból, Hollandiából, Dániából, Spanyolországból és Szlovákiából is

Magyarország a korábbi években jelentős **élő sertés** exportőr volt, elsősorban Romániába szállítottunk sertéseket. A kivitel szempontjából Románia mellett, Horvátország és Bosznia-Hercegovina meghatározó, e három ország exporton belüli részaránya 80% körüli. A romániai export csaknem felére esett vissza 2005-ben, ugyanakkor az előző évihez képest dinamikus bővülő horvátországi és bosznia-hercegovinai szállításoknak köszönhetően, az **összes kivitel 30%-kal növekedett.** Az élő sertések exportja ugyan növekedett, viszont az import több mint 3,5 szerese volt a kivitelnek.

A **sertéshúsok** exportja éves szinten, 2004-ben 3%-kal mérséklődött részben a hazai kínálat csökkenése, részben pedig az exporttámogatások megszűnése miatt. **2005. január és október között csaknem ugyanannyi sertéshús került külföldi piacokra, mint egy évvel korábban.** Az import növekedése miatt a **sertéshús export-import egyenlege azonban kedvezőtlenebbé vált az előző évhez viszonyítva.**

A sertéshúsok exportját tekintve, az élő sertéshez hasonlóan, Románia a legfontosabb kereskedelmi partner, részesedése az összes kivitelből 25% körüli (2004-ben 19%). Románia felé 2005-ben 46%-kal növekedett az export. Az EU tagállamai közül magyar szempontból legnagyobb exportpiacnak számító Spanyolország irányába jelentősen csökkent a kivitel 2005-ben, ugyanakkor az olasz piacra történő szállítások szinten maradtak. Magyarország a világ legnagyobb sertéshús importőrének számító Japánba 14-15 ezer tonna körüli fagyasztott sertéshúst szállít évente. 2005. első 10 hónapjában a sertéshús exportja a japán piacon, főleg az év első felében mutatkozó nehézségek miatt (recesszió, küszöbár alkalmazása) csaknem 25%-kal esett vissza. Az **élő sertés és sertéshús együttes export-import egyenlege negatív a mennyiséget tekintve, ugyanakkor értékben pozitív volt 2005. január-október között.**

4.3. A piaci árak tendenciája

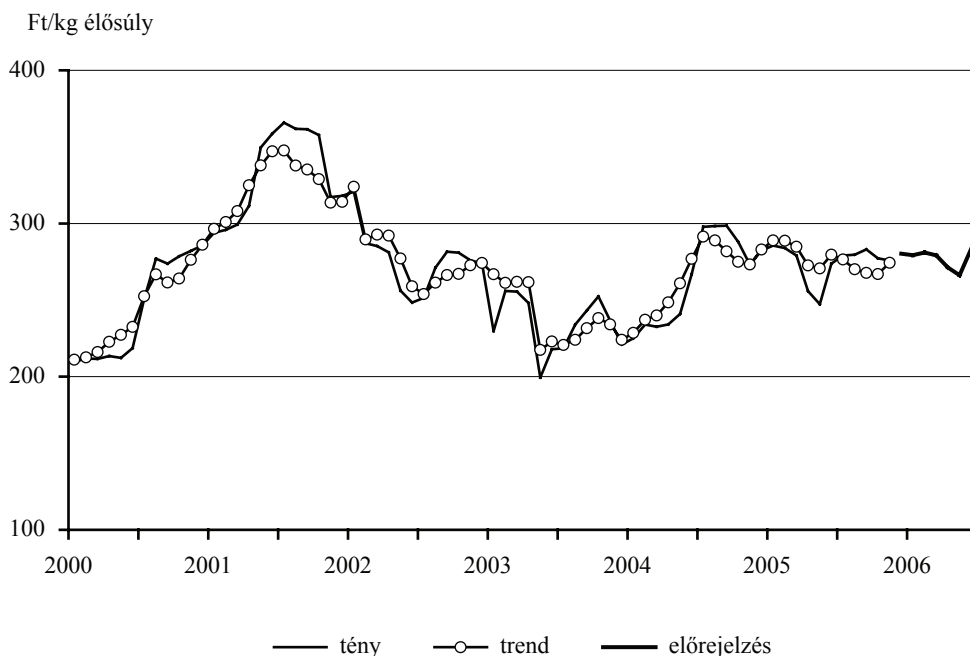
A Magyarországon előállított **vágósertések termelői ára 2005-ben több mint 5%-kal volt magasabb az előző évinél** (3. melléklet). A sertés-takarmány árárány – az előző évinél lényegesen alacsonyabb takarmányáraknak köszönhetően – egész évben kedvezően alakult. Ennek ellenére a hazai vágósertés-kínálat bővülése elmaradt, a vágóhidak továbbra is a hazainál kedvezőtlenebb árú import alapanyag beszerzésére kényszerültek ahhoz, hogy a kapacitás-kihasználást szem előtt tartva csökkentsék a fajlagos költségeket, másrészt, hogy a piacon eladható késztermékek alapanyag-ellátását fedezzék. **Az importból származó sertések vágóhídi belépési ára** (a sertések ára a magyar vágóhidak kapujában, amely a szállítási költséget is tartalmazza) **2005-ben csaknem 2%-kal haladta meg a hazai termelésű sertések vágóhídra való belépési árát.** A sertéságazat a csaknem egy éve tartó kedvező hús-takarmány árárányból fakadó előny ellenére sem képes saját alapanyaggal ellátni a belföldi húsfeldolgozókat (csökkenő sertésállomány).

A termékpályán a **sertéshúsok feldolgozó értékesítési, valamint fogyasztói árainak** tendenciája a termelői árakhoz hasonló volt. A **csontos sertéshús**, valamint a **szalonnás és bőrs sertéshús feldolgozó értékesítési ára egyaránt emelkedett** 2005-ben az előző évhez viszonyítva (4. melléklet). A húsfeldolgozás költségeit a hazai alapanyagnál magasabb árú import alapanyag-felhasználás növelte, ugyanakkor ezt a feldolgozó értékesítési árakban is el lehetett ismertetni.

A magyarországi sertésárak becslésünk szerint 2006. első felében stabilak maradnak, a szezonális hatásokból adódóan az árak májusban érhetnek el mélypontot, ezt követően pedig mérsékelt emelkedés várható (az áremelkedés a piac keresleti jellegéből adódhat, ugyanakkor az emelkedés mértékét behatárolja az EU-ban várható mérsékelt áresés). Az EU tagállamainak többségében a vágósertés termelői árának enyhe csökkenésére lehet számítani 2006. első félévében. Az EU Bizottság a közösségi árak előrejelzésével kapcsolatban megjegyzi azt is, hogy az árak jövőbeni alakulása a madárinfluenza megjelenése miatt bizonytalan. A madárinfluenza a sertéshúspiacra eddig még nem gyakorolt jelentős hatást, annak ellenére, hogy egyes országokból a baromfi iránti kereslet visszaesését jelezték.

15. ábra

A vágósertés termelői átlagára

Forrás: AKI, PÁIR

5. Marhahús

5.1. Világ- és európai piaci tendenciák

A világ legnagyobb termelőjének számító USA-ban a marha- és borjúhúsok termelése 2005-ben 0,5%-kal emelkedik 2004-hez viszonyítva, az USDA előrejelzése szerint. Az USA termelése folyamatosan csökkent 2002-től, ugyanakkor a második legnagyobb marhahús előállítónak számító Braziliában folyamatosan növekedett a termelés az elmúlt néhány évben. Braziliában a termelés 5%-os bővülése várható 2005-ben. Az EU marha- és borjúhús termelése ugyanakkor csökkenő tendenciát mutat, 2005-re 1,5%-os mérséklődés várható. Említést érdemel Kína, ahol az utóbbi években dinamikusán bővült a termelés, 2005-ben 6%-ot meghaladó termelés-növekedésre számítanak. Az USDA becslése szerint 2006-ban tovább növekszik a marha- és borjúhúsok kínálata a legnagyobb termelőnek számító országokban, ugyanakkor az EU-ban a termelés csökkenése várható.

2005. október elején Braziliában kitört a száj és körömfájás járvány, mely azonban csak kisebb hatást gyakorol a világ húskereskedelmére. Brazília a világ legnagyobb marhahús exportőre, kivitele dinamikusán növekedett az elmúlt években. A brazil marhahúsexport 2005. január-szeptember között 30%-kal haladta meg az előző évit. Az USDA 1,9 millió tonnára becsülte Brazília marhahús exportját 2005-re vonatkozóan. A betegség hatására azonban lefelé módosították az előrejelzést, így 2005-ben és 2006-ban is 1,8 millió tonnás kivitelt várható a betegséggel nem sújtott régiókból.

Az EU marhahús importra szorul, melynek jelentős része Braziliából származik. 2005. első 9 hónapjában a brazil marhahús exportból 35%-kal részesedtek az EU-25 tagállamai. Brazília főleg fagyasztott marhahúst szállít az EU-ba, a régi tagállamok összes importjának 25%-a brazil eredetű. A friss marhahúsok piacán ezzel szemben 4-5% a brazil termék részaránya, mivel az EU-15 friss marhahús importjának 85%-a a tagállamok közötti kereskedelemről származik.

5.2. Hazai piaci tendenciák

5.2.1. Kínálat

A magyarországi marhapiac keresleti jellege megmaradt 2005-ben. Az előző években folyamatosan csökkent az ország szarvasmarha-állománya. A KSH adatai alapján, 2005. augusztus elsején 722 ezer volt az összes marhaállomány, az egy évvel korábitól 6 ezerrel maradt el, ugyanakkor áprilishoz viszonyítva ezerrel növekedett. Az állomány csaknem felét kitevő tehenek létszáma 343 ezer volt, egy év alatt ezerrel nőtt, április elseje óta viszont 3 ezerrel csökkent. A szarvasmarha-állomány kor és ivar szerinti megoszlását tekintve, kisebb elmozdulás figyelhető meg a húshasznú állomány javára. A tehenállományon belül a húshasznú állomány egy év alatt 10%-kal bővült, a tejhasznú tehenek száma ugyanakkor csökkent. A marhahúsok termelése 2005. I. félévében, csaknem felére csökkent az előző évhez képest (Árumérleg adatok, AKI).

5.2.2. Belföldi értékesítés

A marhahús termékpályán az elmúlt négy-öt évben megnőtt a marhavágások aránya, az élő marha kivitel részaránya pedig csökkent, az 50-50%-os részaránnyal szemben ma már inkább kétharmad-egyharmad az arány. Ugyanakkor a marhaállomány és az összes felvásárlás évről-évre csökken. Az állomány csökkenése **a vágómarha felvásárlás 26%-os visszaesését** eredményezte 2005. január-október között az előző évhez képest, a KSH adatai szerint. **A vágóhidak** összes szarvasmarha **vásárlásai** az év első tíz hónapjában **14%-kal csökkentek**, az üszők vágása ennél nagyobb mértékben esett vissza, ugyanakkor a bikavágások az erőteljesebb keresletnek köszönhetően, kissé meghaladták az egy évvel korábbit. A csontos marhahús félben vagy negyedben termék hazai értékesítése csaknem felére esett vissza 2005-ben (2. melléklet).

5.2.3. Külpiaci értékesítés

Magyarország a 2000-es évek elején még 25-30 ezer tonna élő szarvasmarhát exportált évente, majd ez a mennyiség 2003-tól 15-20 ezer tonna közötti értékre csökkent. A marhahúsok kivitele ugyanakkor 2000-2002. között kisebb volt, mint 2003-ban és 2004-ben. A KSH adatai szerint, az élő szarvasmarha exportja 2005. első tíz hónapjában 11%-kal növekedett az előző évihez képest, ugyanakkor a marhahúsok kivitele jelentősen csökkent. Mivel a marhahúsfélék importjának visszaesése az exporthoz képest mérsékeltebb volt, **2005-ben a marhahús export-import egyenlege romlott az előző év azonos időszakához viszonyítva.**

A Magyarországon termelt élő szarvasmarha legnagyobb felvevőpiacának Horvátország, Görögország, Olaszország és Szlovénia számít. Az EU-15 tagállamainak többsége nem önellátó marhahúsból. Görögországban az önellátási fok csupán 27, Olaszországban pedig 66% körüli, köszönhetően a magas 17-, illetve 25 kg/fő/év marhahús fogyasztásnak. Szlovéniában az egy főre jutó marhahúsfogyasztás meghaladja a 20 kg-ot. Görögországban, Olaszországban és Szlovéniában lényegesen magasabbak a marhaárak, mint Magyarországon. A magyar termelők és kereskedők a hazainál kedvezőbb áron értékesíthetik állataikat ezeken az exportpiacokon.

A friss, hűtött marhahúsok exportja az EU-15 tagállamaiba irányul elsősorban (Hollandia, Olaszország, Ausztria, stb.), a fagyasztott marhahúsok legnagyobb felvevőpiaca pedig Románia és Ukrajna. A marhahús export visszaesése a 2005-ben jelentősen csökkenő marhahústermelésnek köszönhető.

A jelen piaci viszonyok előnyösek lehetnének a magyarországi marhahús termelők és kereskedők számára is, mivel a fokozódó kereslet hatására nagyobb mennyiségű marhahús elhelyezésére nyílna lehetőség a legnagyobb importőrök piacain. Az előző évhez képest csökkenő kínálat ugyanakkor nem jelent megfelelő áralapot a kedvező külkereskedelmi helyzet kihasználásához.

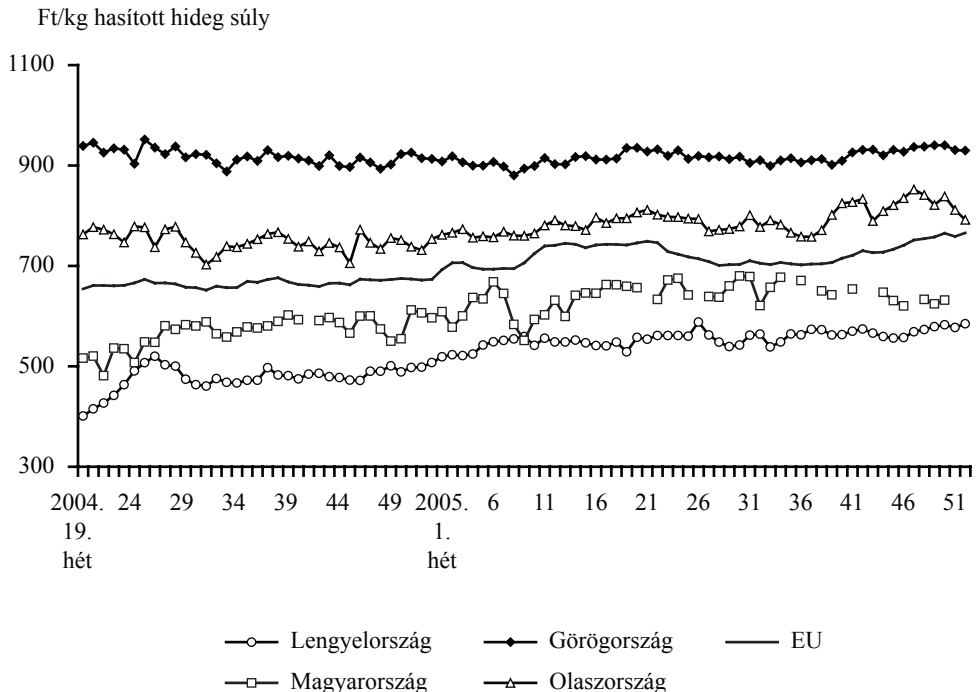
5.3. A piaci árak tendenciája

Az EU csatlakozás után megkezdődött a marhaárak felzárkózása a régi tagállamok szintjére. A **fiatal bikák** iránti nagyobb keresletet jelzik a folyamatosan **emelkedő árak**, melyek **2005-ben 27%-kal voltak magasabbak az előző évinél, a teheneket 10, az üszőket pedig 5%-kal vásárolták fel magasabb áron a marhavágóhidak** (5. melléklet). Hasonló tendenciájú és mértékű árváltozást figyelhetünk meg a marhahúsok értékesítési áraiban is. A belföldi értékesítésben nagyobb részarányt képviselő **csontos marhahús, negyedben, hátulja termék feldolgozói értékesítési ára nagyobb mértékben növekedett**, mint a forgalom kisebb részét kitevő csontos marhahús, negyedben, eleje termék feldolgozói értékesítési ára (4. melléklet). **A marhahúsok fogyasztói ára átlagosan 10%-kal emelkedett** 2005-ben a megfigyelt nagyobb budapesti üzletláncokban.

A vágómarha termelői árának emelkedése egyrészt az EU áraktól való elmaradásból adódott (a csatlakozáskor a régi tagállamok, illetve a csatlakozó országok áraiban jelentős különbségek voltak), másrészt a közös piac keresleti jellege valamennyi tagállami árra felhajtó hatású volt 2005-ben. A csatlakozás óta bekövetkezett áremelkedés ellenére sem érték el a magyarországi árak az EU átlagát, a fiatal bika esetében már csökkent a különbség a két ár között, ugyanakkor a tehénárakban még jelentős a lemaradásunk, ezért a közeljövőben várható, hogy folytatódik a marhaárak emelkedése.

16. ábra

A fiatal bika „R3” vágóhídi belépési ára az EU néhány tagállamában

Forrás: EU Bizottság, AKI, PÁIR

6. Juhhús

6.1. Hazai piaci tendenciák

6.1.1. Kínálat

Magyarország juhállománya folyamatosan növekedett az elmúlt években. A KSH adatai szerint a juhok létszáma 2005. augusztus elsején 1,4 millió darab volt, 3%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. Az anyajuhok létszáma pedig 6,5%-kal emelkedett egy év alatt. A bárányok kínálatáról nem rendelkezünk számszerű információkkal, ugyanakkor a vágások és az export csökkenése arra enged következtetni, hogy az anyaállomány bővülése nem eredményezte a bárány kibocsátás számottevő növekedését, mely elsősorban a nem megfelelő termékenyülésre, illetve takarmányozási problémákra, egyes helyeken nagyobb mértékű bárány elhullásra vezethető vissza (a ténylegesen termelő anyaállomány valószínűleg nem növekedett).

6.1.2. Belföldi értékesítés

A juh felvásárlás 2%-kal növekedett 2005. január-október között, ezen belül a tejeshárányok forgalma csaknem 9%-kal csökkent, a felvásárlásban nagyobb részarányt képviselő expressz pecsenyebárányból ugyanakkor 9%-kal vásároltak fel többet. Az AKI vágási statisztikai adatai a juh- és bárányvágások csökkenését mutatják 2005. első 10 hónapjában, a bárány- és juhhústermelés pedig csaknem felére esett vissza, az árumérleg adatai szerint.

6.1.3. Külpiaci értékesítés

A magyar juhágazat erősen exportorientált, a legnagyobb kereskedelmi partner az EU, mely élő juh és juhhús importra szorul, az önellátási fok juh- és kecskehúsból nem éri el a 80%-ot. Az EU-15 élő juh importja 90 ezer tonna körül alakult az elmúlt két évben, az Eurostat adatai szerint, melynek 2/3 része a tagállamok közötti kereskedelemről származott, a többi pedig harmadik országokból.

Magyarország az EU-15 élő juh importjának még 23%-át adta 2001-ben, azonban piaci részesedése folyamatosan csökkent, 2004-ben 19% körüli volt. A piacvesztésben szerepet játszhatott, hogy a legnagyobb versenytársnak számító Románia az unió piacán fokozta jelenlétét az elmúlt években (2000-ben még csupán 7%-os piaci részesedése volt, mely 2004-re már meghaladta a 35%-ot). **A romániai exportár csaknem 25%-kal alacsonyabb a magyarnál,** ezt az előnyt eddig Románia jól ki tudta használni az EU piacon. Az EU-hoz történő csatlakozás után azonban Románia esetében is ugyanazok a közösségi szabályozások lesznek érvényesek (pl. állatjelölés, minősítés, stb.), mint a többi tagállamban, amelyek betartása a költségek növekedésével jár együtt, ezért Románia elveszítheti az alacsonyabb árakból adódó előnyt Magyarországgal szemben.

2005. január-október között **az élő juh exportja mennyiségben 8%-kal volt alacsonyabb az előző évinél.** A határparitásos exportárak 12%-kal emelkedtek, a KSH külkereskedelmi statisztikai adatai szerint. A legnagyobb felvevőpiacnak számító Olaszország irányába (az összes export több mint 70%-a kerül ide) a kivitel 30%-kal esett vissza, ugyanakkor jelentősen bővült a görögországi export.

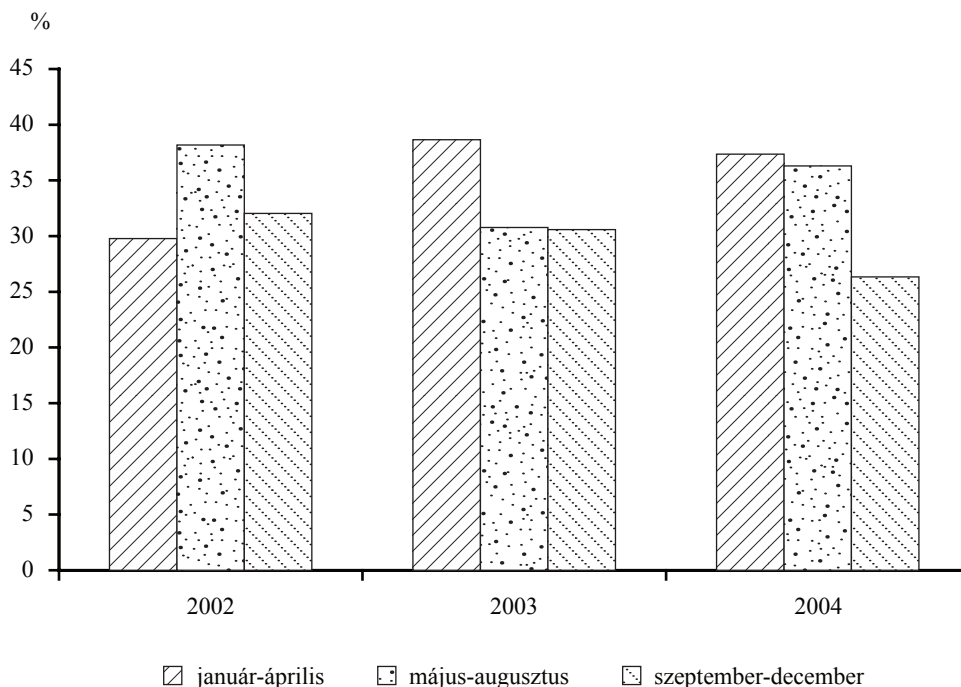
Az EU-15 tagállamai csaknem 400 ezer tonna juhhúst importálnak évente, melyből a friss, hűtött, illetve a fagyasztott termék csaknem 50-50%-ban részesedik, az Eurostat adatai szerint. A friss húсок 3/4-e a tagállamok közti kereskedelemről származik, a harmadik országok közül pedig Új-Zéland a meghatározó. A legtöbb friss húst a nagyobb súlyú nehéz bárányokat előállító Egyesült Királyság és Írország helyezi el a belső piacon. A két ország részesedése a tagállamok közötti kereskedelembe 75% körüli. A fagyasztott juhhús piacán az EU tagállamok részaránya csekély, az összes import 75%-a Új-Zélandból érkezik, 4 euró/kg körüli áron.

Magyarország juh- és kecskehús exportja nem éri el az 500 tonnát évente. A kivitel 2005. január-október között 161 tonna volt, jelentősen visszaesett az előző év azonos időszakához viszonyítva. Magyarország élő juh és juhhús exportjában az élő állatok kivitele (könnyű bárány) a meghatározó a juhhússal szemben. A magasabb feldolgozottsági fokot jelentő húсокkal való külpiazi megjelenést erőteljesen befolyásolja az a tény, hogy a legjelentősebb hazai vágóhidak olasz tulajdonban vannak.

A hazai juhágazat bevétele szinte teljes egészében a vágóbárányok exportértékesítéséből származik. A külpiazi értékesítési lehetőség az év három nagy ünnepköréhez köthető, tehát a bevételek szezonális jellegűek. Az elmúlt három év exportjának megoszlása azt mutatja, hogy a hazai kivitel mennyiségében húsvét táján a legnagyobb, ugyanakkor az év két másik, általában magasabb árszínvonalú időszakára jut az éves export 50-60%-a.

17. ábra

Az élő bárány kivitel éven belüli megoszlása

Forrás: KSH alapján saját számítás

6.2. A piaci árak tendenciája

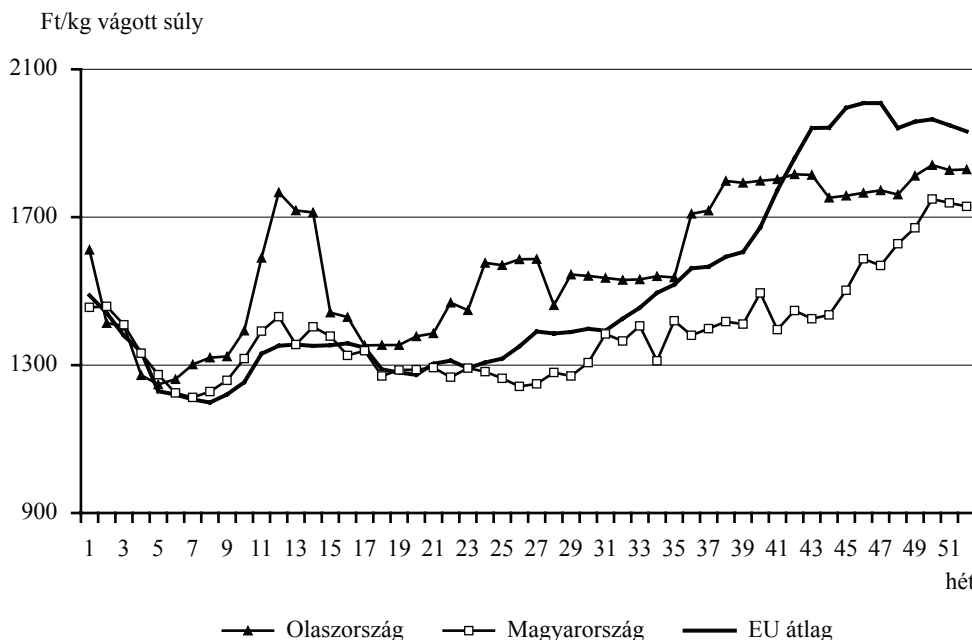
Az EU juhpiacán 2005-ben a könnyű bárányok ára 8-10%-kal volt magasabb az előző évinél. Az árak növekedését egyrészt a Spanyolországban és Portugáliában 2004. végén megjelenő kéknyelvűség betegség okozta, ezen kívül a dél-európai országokat sújtó szárazság is az áremelkedés irányába hatott.

A hazai juhágazat eredményeit nagymértékben meghatározzák a külpiacokon elérhető árak, valamint értékesíthető mennyiségek. A legnagyobb exportpiacnak számító olaszországi és görögországi árak 15-20%-kal voltak magasabbak 2005-ben, mint egy évvel korábban. Magyarországon **2005-ben a kereskedők (exportőrök) által felvásárolt bárányok ára 657 Ft/kg élősúly volt, csaknem 12%-kal haladta meg az egy évvel korábbit** (5. melléklet).

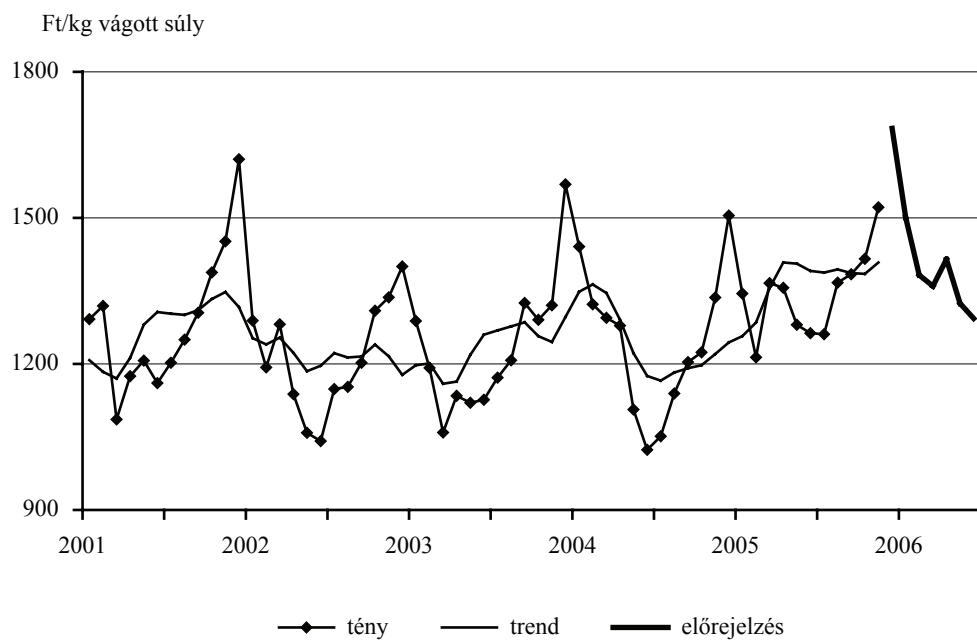
A **magyarországi árak tendenciája** (18. ábra) általában követi a legfontosabb exportpiacok árait (Olaszország, Görögország). Az előző évekre jellemző éven belüli áralakulásnak megfelelően, a bárányárak növekedése az EU-ban és Magyarországon is megindult novemberben, ez a tendencia 2005. végéig folytatódott. 2006. elején a bárányárak csökkenése várható az EU-ban és Magyarországon is, a szezonális hatásoknak megfelelően. Az árak emelkedésére a húsvéti időszakban lehet ismét számítani (19. ábra).

18. ábra

A könnyű bárányok ára az EU-ban (2005)

Forrás: EU Bizottság, AKI

A bárány termelői átlagára Magyarországon

Forrás: AKI, KSH

7. Baromfihús és tojás

7.1. A baromfihús piaci tendenciái

A legnagyobb baromfihús termelők az USA, Kína, EU és Brazília. Az USA és Brazília termelése várhatóan tovább emelkedik. Kínában a 2004. évi madárinfluenza után, a termelés 2005-ben lassú növekedésnek indult, 2006-ra további bővülést várnak. A madárinfluenza fertőzéstől legjobban sújtott ázsiai országok közül Thaiföldön a termelést illetően 15-20%-os, az export vonatkozásában 20-30%-os növekedést várnak.

A madárinfluenzával kapcsolatos borúlátó és nem minden esetben teljes körű médiatájékoztatás miatt a fogyasztók körében komoly pánikhangulat alakult ki az Európai Unió legtöbb tagországában, így Magyarországon is. A fogyasztói bizalom megrendülése tagállamonként eltérő időben és mértékben jelentkezett.

7.1.1. Kínálat

A KSH 2005. augusztus 1-jei adatai alapján csökkent a baromfifélék létszáma 2004. augusztusához képest. A legnagyobb mértékben a víziszárnyasok létszáma csökkent (liba: -35,1%; kacska: -22,5%). A pulykaállomány 12,2%-kal lett kevesebb. A legkisebb állomány-csökkenés a tyúkféléknél következett be (-2,2%). A tojóállomány 2005. augusztusában az előző év azonos időszakához képest 10,7%-kal csökkent.

7.1.2. Belföldi értékesítés

Hazánkban a **vágócsirke** felvásárlás a nyár folyamán a vártaknál megfelelően nőtt, nyár végére azonban a madárinfluenza-hírek miatt egyre komolyabb értékesítési gondok merültek fel. Ennek következtében az ősz folyamán a felvásárolt mennyiség visszaesett.

A belföldi **baromfihús értékesítés** mintegy 10%-kal csökkent az előző évhez képest (2. melléklet). A legnagyobb mértékű visszaesés a fagyasztott csirkénél következett be (a 70%-os csirke a tizedére esett vissza, s a 65%-os csirkéből is csak feleannyit értékesítettek, mint tavaly). A csirkehúsok közül egyedül a csirkecombnál tapasztalható javulás.

A pulyka-szektor az év eleje óta folyamatosan értékesítési gondokkal küzd.

7.1.3. Külpiaci értékesítés

A hazai értékesítés a nemzetközi piacokon is visszaesett az utóbbi egy-két évben. A **baromfihús** összesített **exportja** az év első tíz hónapjában elmaradt a 2003. és 2004. év azonos időszakában értékesített mennyiségektől (-6,5%; illetve -9,1%). Mind a Baromfi Termék Tanács (BTT), mind az adatszolgáltatói körünkbe tartozó feldolgozóüzemek értékesítési nehézségekről számolnak be. Az értékesítési nehézségek okaként a médiában megjelent madárinfluenza-hírek miatti fogyasztói pánikot nevezték meg.

Baromfihús exportunk célországai között az EU tagállamai, valamint a volt Szovjetunió utódállamai mellett távol-keleti országok is megtalálhatók. Az uniós tagállamok közül Németország, Ausztria, Olaszország, Franciaország és Nagy-Britannia, illetve az új tagállamok közül Szlovákia, Cseh Köztársaság és Szlovénia a legjelentősebb partnerek. Általában elmondható, hogy a célországok többségében a magyar baromfihús piacot vesztett. Az első tíz hónap adatai alapján egyedül Ausztria és Franciaország felé tapasztalható kismértékű növekedés a kivitelben 2003. és 2004. év azonos időszakához viszonyítva.

A magyar baromfihús kivitelének mintegy kétharmadát a fagyasztott termékek teszik ki. A darabolt termékek, valamint a kacsá- és libamáj együttesen kb. 80%-a a kivitelnek.

A **friss darabolt tyúkfélék** kivitele a vizsgált időszakban csökkent. 2003-ról 2004-re 7%-kal, 2004-ről 2005-re további 17%-kal lett kevesebb ezen termék exportja. A **fagyasztott termékcsoportból** 2005-ben gyakorlatilag az előző évvel megegyező mennyiség került kiszállításra.

A **friss és a fagyasztott pulykadarabok** exportjában 2004-ben tapasztalható fellendülés. Ekkor 11, illetve 34%-kal volt nagyobb az export 2003. azonos időszakához képest. 2005-ben azonban romlottak a külpiazi értékesítési lehetőségek, így a **friss termékből** 36%-kal, a **fagyasztottból** 12%-kal csökkent a kivitel az év első tíz hónapjában.

A **fagyasztott egész víziszárnyasok** exportja 2004-ben jelentős mértékben (közel felére) visszaesett 2003-hoz képest. 2005-ben azonban már javult a helyzet, közel 40%-kal nőtt a termék kivitele a vizsgált időszakban.

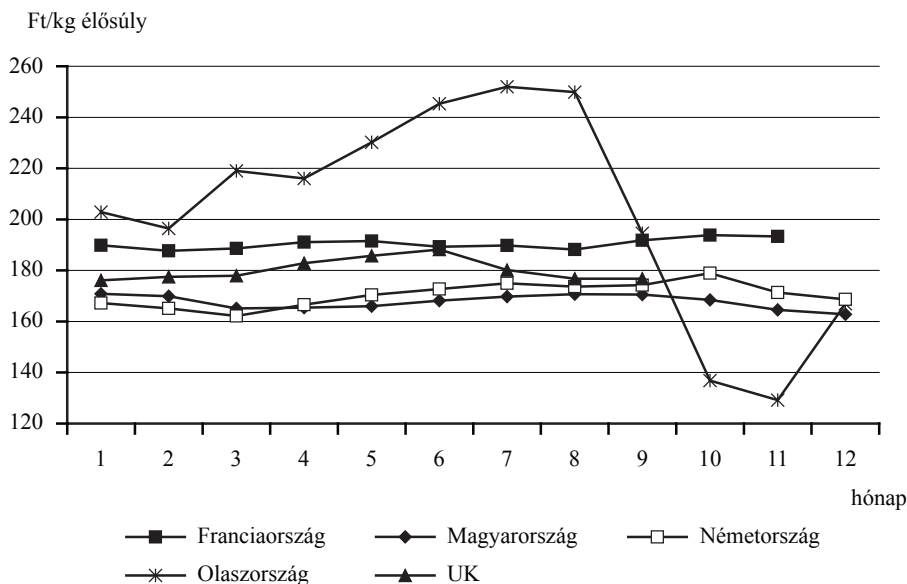
A **fagyasztott kacsá- és libamáj** iránti kedvező külpiazi kereslet lassú, de folyamatos (10% körüli) exportnövekedést eredményez. Ugyanakkor a friss máj esetében 15% körüli visszaesés tapasztalható a tavalyi évhez képest.

7.2. A piaci árak tendenciája

A legjobban az olasz **vágócsirke** ára esett, augusztus közepétől folyamatosan (20. ábra). Az új tagállamok közül Lengyelországban következett be hasonló, bár valamivel kisebb mértékű vágócsirke-áresés. A francia és brit vágócsirke árában tapasztalható ingadozást elsősorban a forint árfolyam-ingadozása okozza. A valóságban mindössze 1-2 euro cent, illetve penny értékű ingadozás volt tapasztalható a francia és brit termelői ár esetében az egész év folyamán.

20. ábra

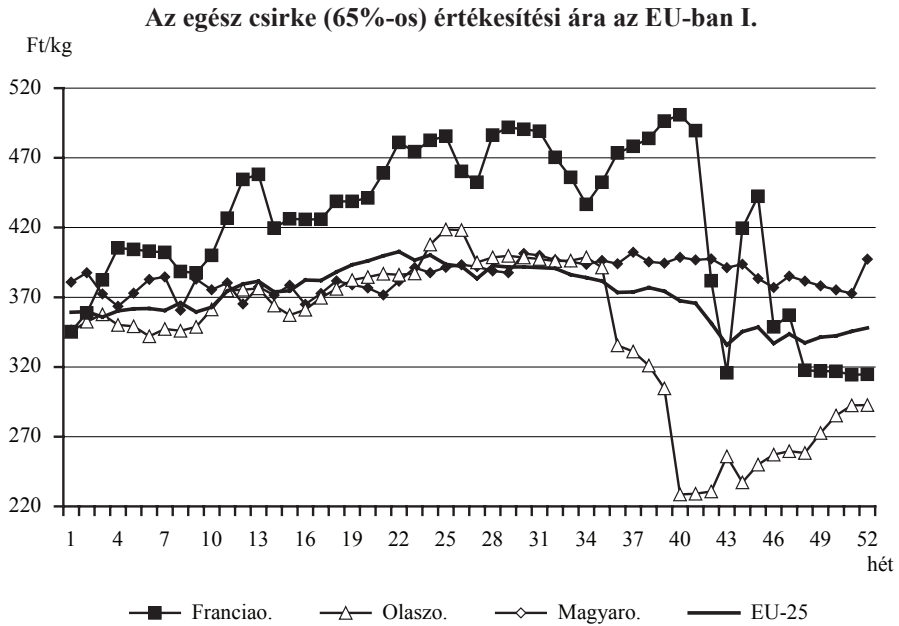
A vágócsirke termelői ára 2005-ben

Forrás: DEFRA (London), ISMEA (Roma), Ministère de l'Agriculture et de la Pêche (Paris), ZMP (Berlin), AKI

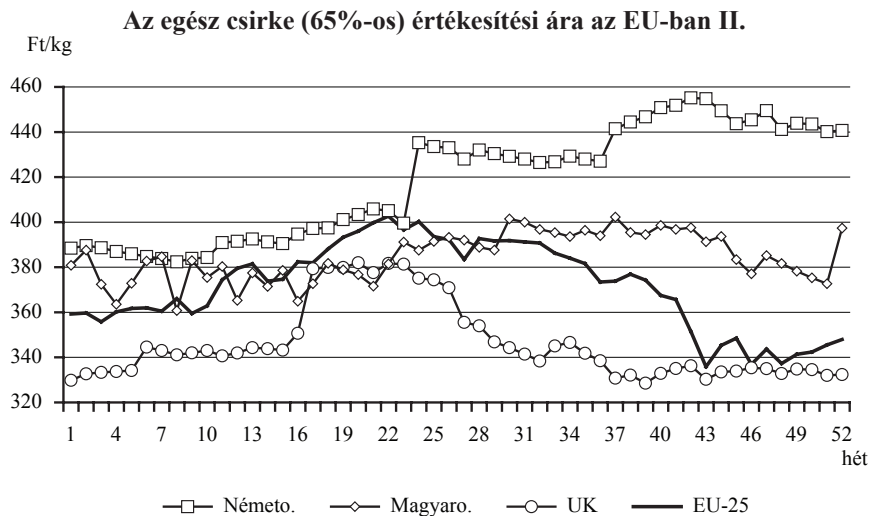
A 65%-os friss csirke feldolgozói értékesítési ára esetében még jobban megfigyelhető a fogyasztói pánikhangulat hatása. Az Európai Unió tagállamainak többségében csökkent a termék ára. Ugyanakkor Nagy-Britanniában nem esett a 65%-os csirke feldolgozói ára, Németországban pedig kifejezetten nőtt. Ez egyrészt a pontosabb média-tájékoztatásra, másrészt a fogyasztóknak a hazai (nemzeti) élelmiszer-biztonsággal szembeni nagyfokú bizalmára utal. Azokban az országokban, ahol megingott a hazai (nemzeti) élelmiszer-biztonságba vetett hit, a 65%-os csirke feldolgozói értékesítési ára csökkent (21-22. ábra).

21. ábra

Forrás: EU Bizottság, AKI

22. ábra

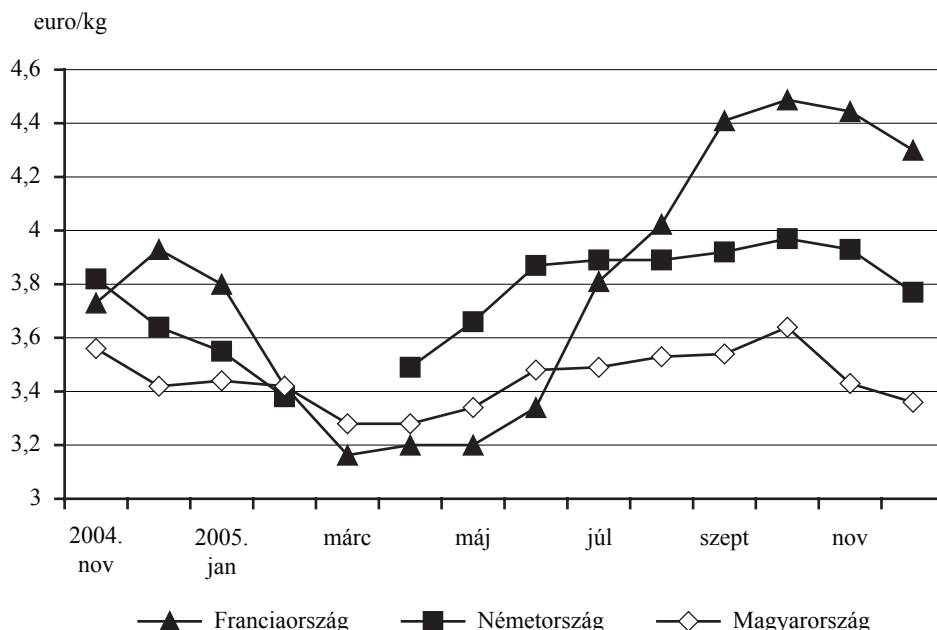

Forrás: EU Bizottság, AKI

A **vágópulyka** termelői ára a nyár eleje óta csökken, s a felvásárolt mennyiségek is rendre elmaradnak 2004. azonos időszakaihoz képest (6. melléklet). A **pulykahúsok** havi feldolgozó értékesítési átlagárai termékenként eltérő módon alakulnak. Legkiegyensúlyozottabbnak a **pulyka alsócomb** ára tekinthető. A **pulyka felsőcomb** ára a nyár közepe óta folyamatosan csökken, ugyanakkor a **pulykamell** feldolgozó értékesítési ára a márciusi mélypont óta, kisebb ingadozásokkal ugyan, de növekvő tendenciát mutat (7. melléklet). Franciaországban és Németországban is hasonló tendencia tapasztalható a pulykamell filé feldolgozó árának alakulásában (23. ábra).

23. ábra

A pulykamell filé havi feldolgozó értékesítési ára

Forrás: Ministère de l'Agriculture et de la Pêche (Paris), ZMP (Berlin), AKI

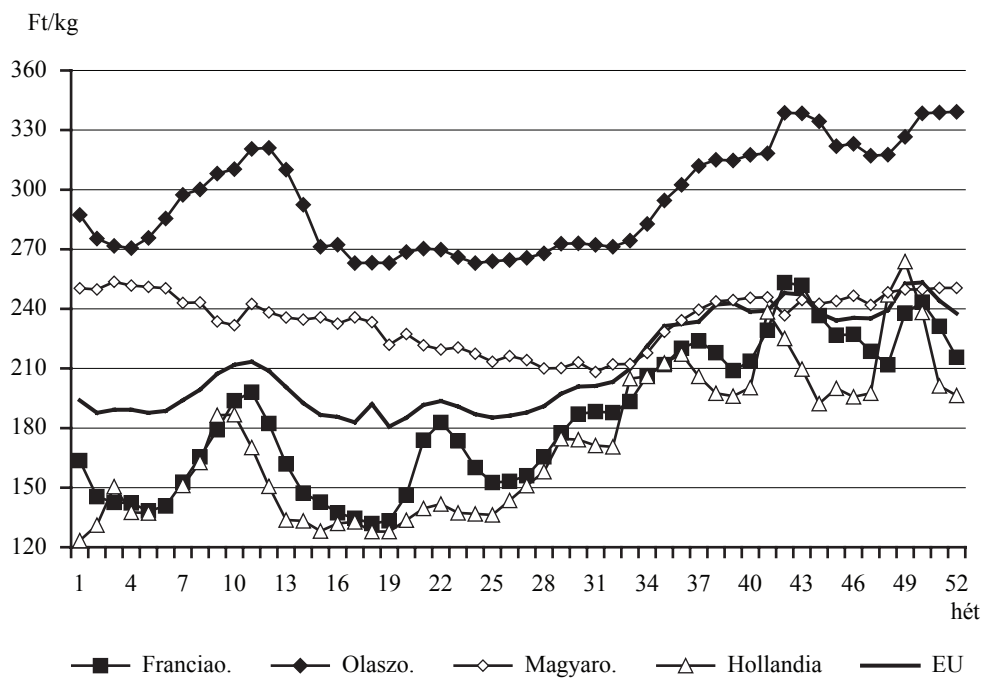
7.3. Az étkezési tojás piaci tendenciái

A **tojástermelés** (a tojóállomány csökkenése miatt) elmaradt az előző évi eredményektől, azonban a hazai étkezési tojáspiacot továbbra is az önellátás jellemzi.

A nyár végére fokozatosan megszűnt az év elejére kialakult nagymértékű tojásfelcsúszás, amely az EU tagállamainak többségében (többek között nálunk is) tartós árcsökkenést eredményezett. A tojás ára az EU-25 tagállam átlagában már 2005 nyár elején kissé növekedett, a markánsabb emelkedés csak június második felében kezdődött.

A madárinfluenzával kapcsolatos hírek és a fogyasztói pánik a tojás-szektor elkerülte, egyelőre az árak a szezonálisnak megfelelő módon alakulnak az Európai Unió minden tagállamában.

Az étkezési tojás ára az EU-ban

Forrás: EU Bizottság, AKI

8. Tej és tejtermékek

8.1. Világ- és európai piaci tendenciák

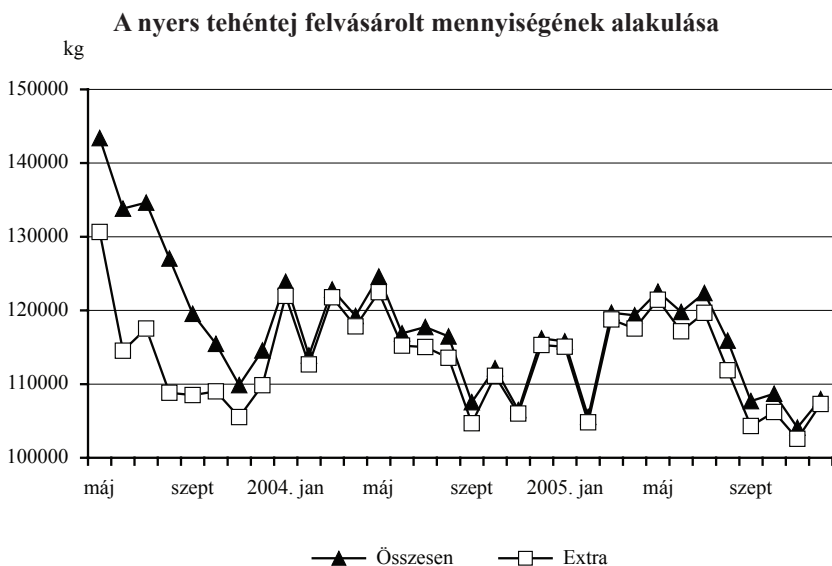
A világ tejtermelésének jelenleg 24%-át kitevő EU-s termelés részaránya, az előrejelzések szerint a teji piaci rendtartás változásával sem csökken lényegesen 20% alá. A tagállamok bíznak a piaci szereplők versenyképességének javulásában, és az EU tejtermelésben való vezető szerepének megtartásában is. Ugyanakkor az intervenciós ár fokozatos leépülésével, a nyerstej árak csökkenésével a termelők tagállamok szerte mennek tönkre. Magyarországon a tagállami működéssel a korábbi szabályozó rendszer megszűnt, az import beáramlásának kivédése, illetve a versenyképes export érdekében a belföldi tejtermékek áraknak közeledniük kell a közben folyamatosan csökkenő közös piaci tejtermék árakhoz.

8.2. Hazai piaci tendenciák

8.2.1. A nyerstej és tejtermékek bel- és külpiaci forgalma

A nyerstej felvásárolt mennyisége 2005-ben mintegy 2%-kal (kb. 35 millió kg-mal) csökkent (25. ábra). Sok termelő csökkenti kibocsátását, vagy áll le teljesen a termeléssel, illetve sokan igyekeznek a hazainál kedvezőbb feltételekkel külföldre szállítani. Ez utóbbi tényező a legfontosabb oka a felvásárlás visszaesésének. Az olasz CLAL tanácsadó cég adatai szerint ugyanis, míg 2004-ben (májustól indult a szállítás) összesen 24 millió kg nyerstej került hazánkba a legfontosabb célszámot jelentő Olaszországból, addig 2005. első tizenegy hónapjában már több mint 50 millió kg volt a kiszállítás. Figyelembe véve, hogy a mennyiség hónapról-hónapra növekszik, a következő években jelentősen magasabb olaszországi kivittel lehet számolni, még akkor is, ha a kivitelben élen járó Alföldi Tej Kft. 2005. novemberétől a Parmalat-Hungária Rt. megvásárlásával feldolgozó-ipari kapacitásra tett szert.

25. ábra

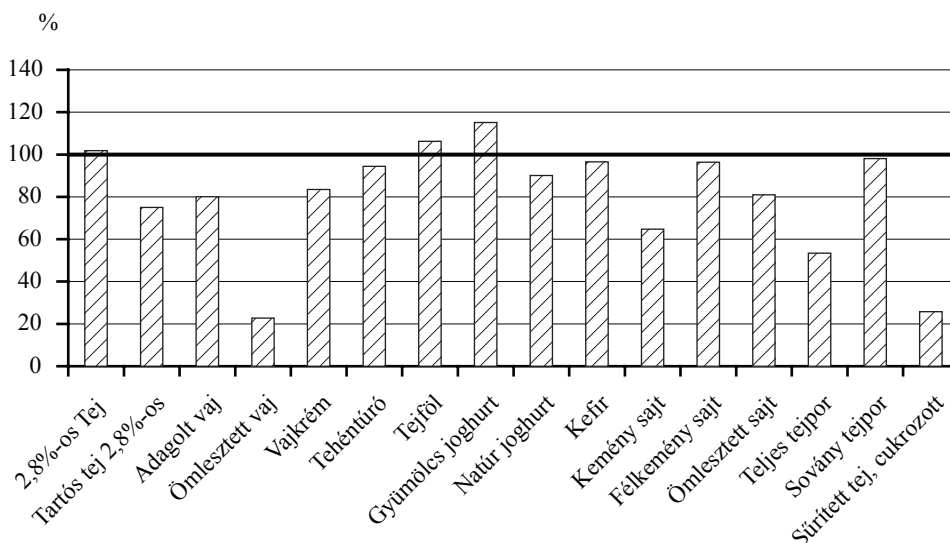
Forrás: AKI, PÁIR reprezentatív felmérés

Megjegyzendő, hogy a nyerstej kivitel emelkedésével párhuzamosan a behozatal is emelkedik (mindenekelőtt Szlovákiából), volumenében azonban egyelőre messze elmarad a kivitteltől. Az alacsonyra süllyedő árak ellenére a következő időszakra nem várható a tejtermelés nagyarányú leépülése, mivel a piacról való kilépést technikai akadályok is nehezítik. A tejtermeléshez használt épületek másra nem használhatóak, nehezen értékesíthetőek, a kivágandó állatok csak alacsony áron kelnek el, és akkor még nem beszéltünk a tejkvóták gyenge forgalomképességéről. A tejtermelés színvonalának fennmaradása, illetve alacsony csökkenési üteme tehát elsősorban a termelők korlátozott reagáló-képességére vezethető vissza.

A hazai gyártású **tejtermékek belföldi értékesítése** (26. ábra) 2005-ben összességében csökkent, de igazán jelentős visszaesés csak a korábban felesleg levezetésre használt termékféléknél volt. **Ömlesztett vajból és sűrített tejből mindössze a tavalyi mennyiség ötöde jelent meg a piacon,** és felére csökkent a sovány tejsor eladása is. Volt egy kis átrendeződés a friss tej javára a tartós tejjel szemben, és említést érdemel az ömlesztett sajtok, illetve a kisebb volument képviselő kemény sajt forgalmának csökkenése. **A legnagyobb mennyiséget képviselő termékek értékesítése ugyanakkor stabil maradt, illetve a változások kiegyenlítették egymást.**

26. ábra

A tejtermékek belföldi értékesítésének változás 2005/2004

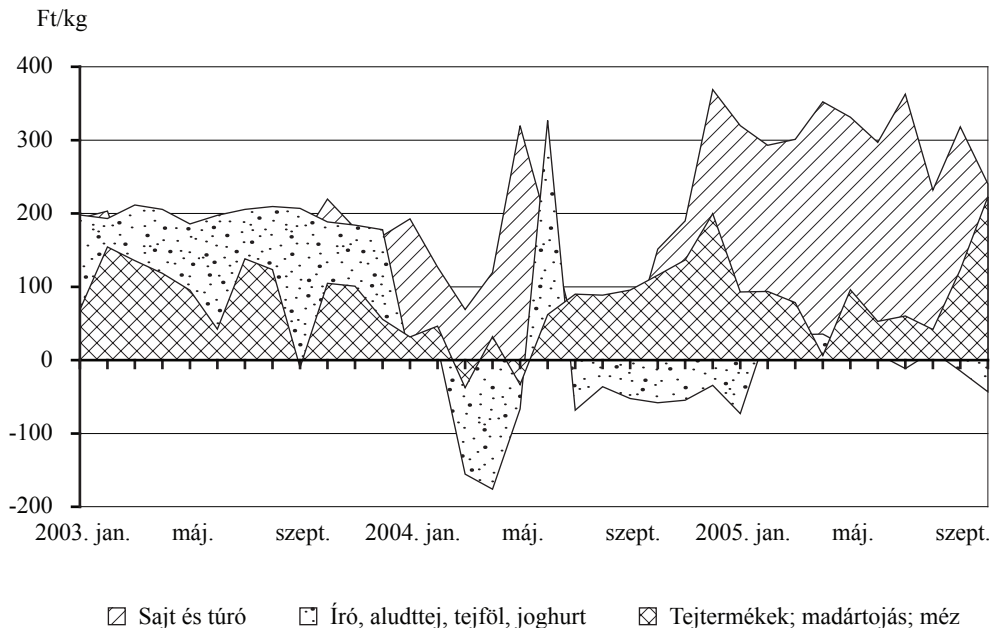
Forrás: AKI, PAIR reprezentatív adatgyűjtés

A tejtermékek kivitelét az utóbbi két évben ingadozó, de tendenciájában stagnáló, illetve enyhén emelkedő árak (pl. tartós tej, sajtfélék) jellemezték. Meg kell azonban jegyezni, hogy **ezek az árak jellemzően 20-30%-kal** (keménysajtnál több mint 40%-kal) **alacsonyabbak a belföldön elérhető áraknál.** Jóval magasabbak kiviteli árainknál a behozott tejtermékek árai is (az összes termékre, 2003. január és 2005. október között átlagosan 30% a különbség), ami azonban nem egyértelműen a hazai gyártású tejtermékek piacképességét jellemzi, sokkal inkább a kivitel összetételére, az alacsonyabb feldolgozottsági fokra utal (27. ábra). Megfelelő **támogatások hiányában a kivitel mennyisége az általános tendencia**

szerint folyamatosan csökken. A PÁIR információi szerint ez alól csak a vajkrém, a gyümölcsjoghurt, és az ömlesztett sajt jelent – valószínűleg csak átmenetileg – kivételt. 2005-ben teljes tejporból is komoly mennyiségek hagyták el az országot, a következő időszakban viszont ennek folytatódása nem várható.

27. ábra

A behozatal és a kivitel árszínvonalának különbsége

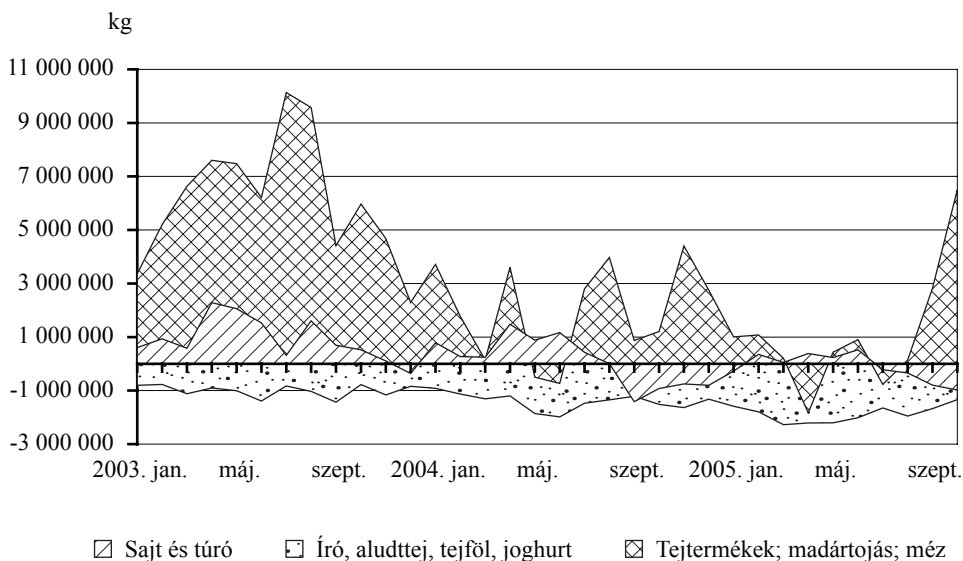

Forrás: KSH adatok alapján saját számítás

Jelenlegi tejtermék kivitelünk összehasonlítása az EU-csatlakozást megelőző időszakkal értelmetlen, a mesterségesen magasan tartott termelési mennyiség és az „export veszteségtérítési kassza” jóvoltából (az akkori kb. 70 Ft/literes nyerstej árhoz képest mintegy 53 Ft/liternek megfelelő exporttámogatást fizettek ki a szerencsés feldolgozóknak) a mai mennyiség többszöröse hagyta el az országot. 2004. januártól tekintve a változásokat viszont folyamatosan csökkenő kivitel és folyamatosan emelkedő behozatal jellemző. A **tejtermékek kilogrammban számolt kivitele 2003-ban még jelentősen meghaladta a behozatal mennyiségét, majd az előny rohamosan fogyni kezdett, 2005. közepére pedig elfogyott** (28. ábra). Ehhez hasonlóan alakult a sajt és túró kategória külkereskedelme, az író, aludttej, tejföl, joghurt termékcsoport esetében pedig csak növekedett a már 2003. elején is jelentős elmaradás a kivitelhez képest. **A legfontosabb hazai gyártású termékek belföldi értékesítése viszonylag stabil, ami megmutatja, hogy a behozatal döntően a fogyasztás bővüléséből eredő keresletet elégíti ki.**

28. ábra

A kivitel és a behozatal mennyiségének különbsége

Forrás: KSH adatok alapján saját számítás

8.3. A piaci árak tendenciája

A 2005-ös év első nyolc hónapjában folyamatosan csökkent a nyers tehéntej termelői ára (29. ábra). Az augusztusi mélypont után, amikor országos átlagban mindössze 59,44 Ft-ot fizettek kilogrammonként a felvásárlók a tejtért, szeptembertől lendületes emelkedés bontakozott ki, decemberre 65 Ft/kg közelébe emelkedett az átlagár. A 2005-ös év során összességében mintegy 1,5%-kal magasabb volt a nyerstej átlagára, mint a megelőző évben (2004. átlaga 62,1 Ft/kg, 2005-ben pedig 63 Ft ugyanez az érték, 8. melléklet).

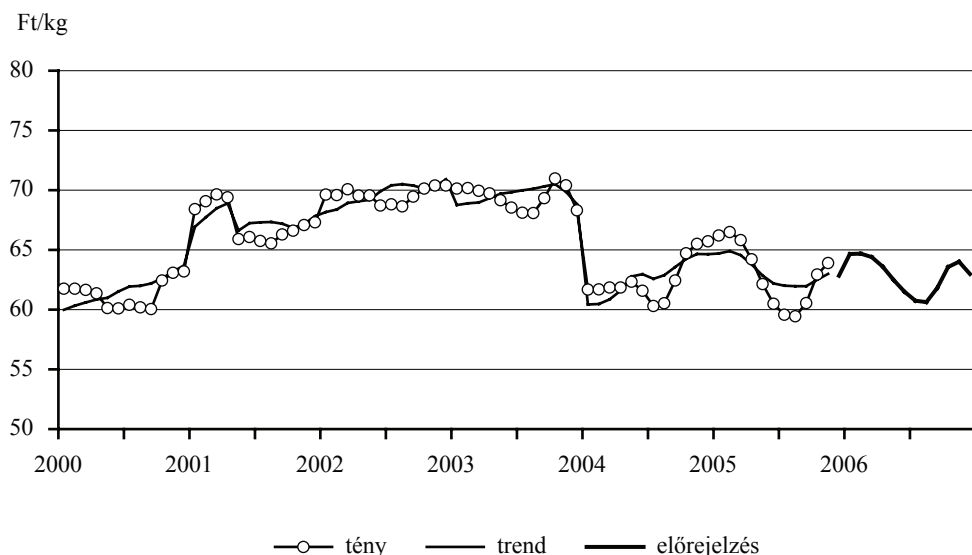
Az őszi hónapokban tapasztalt áremelkedés megfelel az előző évek tendenciáinak, döntően szezonális okokkal, a rendelkezésre álló tejmennyiség csökkenésével, illetve a beltartalom javulásával magyarázható. Jól mutatja ennek az átlagára gyakorolt hatását, hogy a termelői ár a nyerstej fehérje- és zsírtartalmához hasonló ütemben emelkedett, a beltartalom változására közvetlenül nem reagáló alapár viszont eközben csak körülbelül fele ekkora növekedést produkált. Elsősorban ezekre a tényezőkre vezethető vissza a termelői átlagár emelkedése, az extra tej aránya az összes felvásárláson belül nem emelkedett olyan mértékben, ami jelentős hatással lett volna rá.

Az átlag mögött komoly különbségek húzódnak meg, októberben például adatszolgáltatóink 57 és 67 Ft közötti árat fizettek egy kilogramm extra minőségű tejtért, ami 15 százalékos eltérést jelent (a legkisebb és legnagyobb ár közötti különbség egyébként 2005-ben jellemzően szűkült). Ez a differencia a piac rugalmatlanságát, tökéletlenségét mutatja meg, a jellemzően hosszú távú üzleti kapcsolatok miatt ugyanis nem lehet, vagy nem érdemes egyik-napról a másikra néhány forintos árkülönbség miatt partnert váltani. A következő időszakban stagnálást majd fokozatos árcsökkenést tartunk valószínűnek. Az év

végére kialakuló 64 Ft feletti átlagár előreláthatólag 2006. márciusáig jellemző marad, a nyár közepére viszont ismét a tavalyihoz hasonló, 60 Ft/kg körüli ár várható.

29. ábra

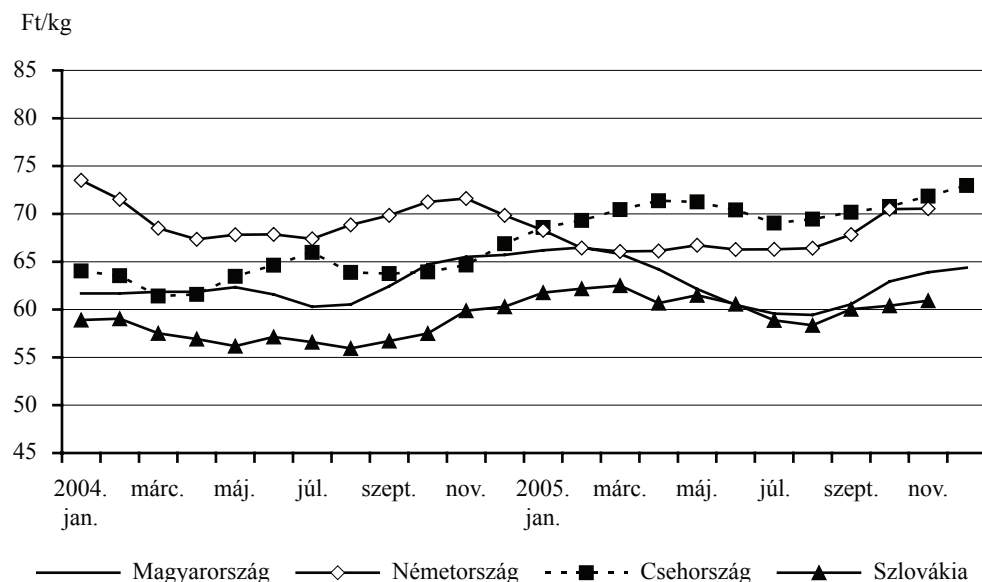
A nyers tehéntej termelői átlagárának várható alakulása

Forrás: AKI, PÁIR

Erős emelkedésen vannak túl a nyerstej árak Európában is, a májusi 26 euro centes átlagos árszintről (ami mintegy 65,5 Ft) szeptemberre már jóval 29 euro cent fölé (kb. 72,3 Ft-ra) emelkedtek a kilónkénti árak (30. ábra). A nemzetközi összehasonlításból kiderül, hogy az év közepéig a környező országokban is jellemző volt a nyerstej árának csökkenése, a csökkenés mértéke azonban messze elmaradt a hazaitól. Ezt jól mutatja, hogy nyáron nem volt olcsóbb a szlovák tej, és ismét jelentősre duzzadt a németországi áráktól való elmaradásunk. Az utóbbi néhány hónapot tekintve különösen szembevetendő a magyar és a szlovák árak határozott együztmozgása, ami a szorosabbá váló kereskedelmi kapcsolatokra (a szlovák nyerstej növekvő arányú beáramlására) vezethető vissza.

A nyerstej termelői ára néhány európai országban

Forrás: ZMP

A **tejtermékek feldolgozó értékesítési árának** csökkenése 2005. első felében nem tartott lépést a nyerstej árának zuhanásával, az év második felében azonban a nyerstej és a feldolgozott termék ára hasonló ütemben emelkedett. A fontosabb tejtermékek feldolgozó értékesítési ára 2005-ben jellemzően 2-5%-kal volt alacsonyabb, mint 2004-ben. Az EU csatlakozást megelőző időszakot, a 2001-2003. évek átlagát alapul véve még nagyobb különbséget találunk, a tartós tej és a dobozos tej közel 15%-kal értékelődött le, és a Trappista sajtot is több mint 10%-kal alacsonyabb áron lehetett belföldön értékesíteni. Mindkét összehasonlításban a keménysajt lóg ki a sorból néhány százalékos emelkedéssel (9. melléklet).

9. Zöldség-gyümölcs

A zöldség-gyümölcs termelés 2005. évi kínálatának becslésére főként az ártendenciák alapján került sor az anyagban, ugyanakkor a bel- és külpiazi értékesítés és ipari felvásárlás információi a keresleti oldal alakulását mutatják be.

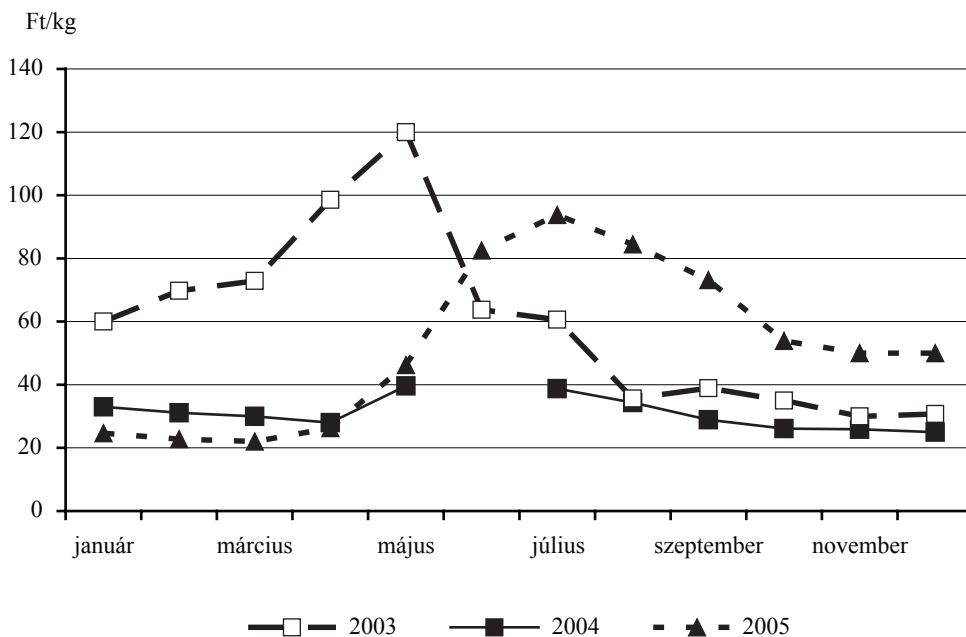
9.1. A zöldségfajok piaci- és ártendenciái

9.1.1. Kínálat és termelői árak

2005-ben keresleti piac jellemezte a zöldségféléket, a piaci részesedéssel súlyozott **termelői árak**, mintegy 40%-os, előző évhez viszonyított emelkedése, valamint a szántóföldi zöldségek vetésterületének megközelítőleg 15%-os csökkenése alapján (10. melléklet). Az egyes zöldségfajokon belül a **fejes káposzta** (31. ábra) és a **sárgarépa** esetében nőtt erőteljesen, több mint kétszeresére a nagybani piaci termelői ár.

31. ábra

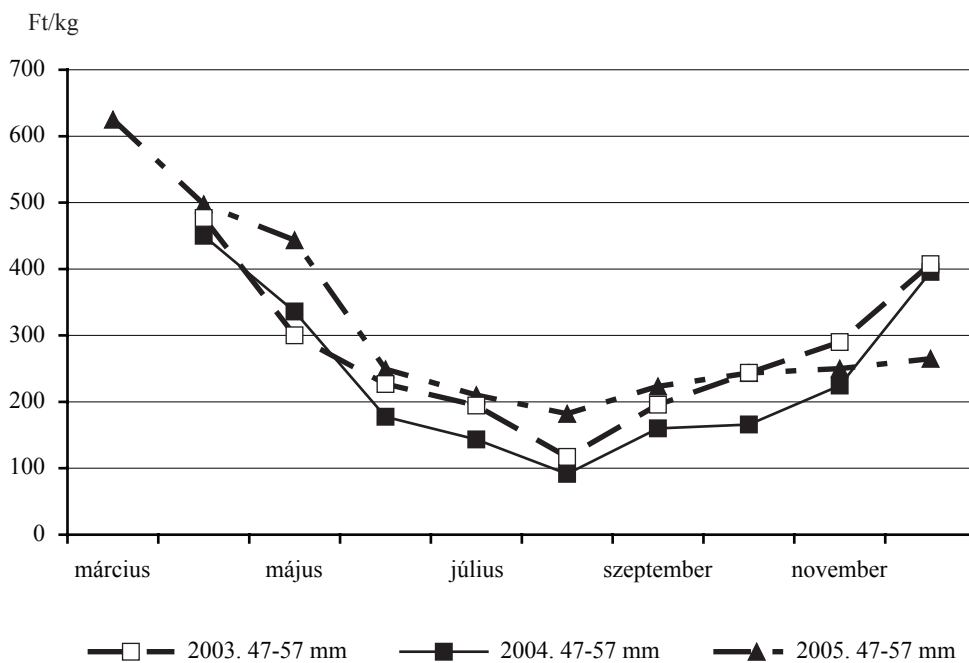
A fejes káposzta termelői ára a Nagykörösi Úti Nagybani Piacon

Forrás: AKI, PÁIR

Közel 75%-os áremelkedés tapasztalható a petrezselyemgyökér és 50%-os a paradicsom (32. ábra), valamint 23%-os a hagyma árában.

A 47-57 mm-es gömb paradicsom termelői ára a Nagykőrösi Úti Nagyban Piacon

Forrás: AKI, PÁIR

A fenti termékekkel ellentétben a kínálat enyhén bővült az **uborka** és jelentősen az **étkezési paprika** esetében. Az étkezési paprika termelői ára mérettől és minőségtől függően, átlagosan mintegy 25%-kal volt alacsonyabb a vizsgált időszakban, mint az előző évben. A **kígyóuborka** ára 17%-kal, míg a főleg ipari felhasználásra kerülő **berakó uborka** ára 6%-kal csökkent. A **görögdinnye** 23%-os árcsökkenése a piac kínálati jellegére utal. Az árak ilyen mértékű csökkenését okozó – területnövekedésen alapuló – többletermést azonban sem a vetőmag értékesítő cégek, sem a termelői információk és felvásárlási adatok nem támasztják alá. A jelentős árcsökkenést valószínűleg a kereskedelmi láncok értékesítési offenzívája váltotta ki, amely a hazai önköltségnél alacsonyabb fogyasztói árakkal (az import termék dömping áron került az országba), lenyomta a belföldi termékek árát is.

9.1.2. Bel- és külpiazi forgalom

A friss áru kivitelének aránya a teljes zöldség-termelésben 2004-ben 13,1%-ról 9,3%-ra csökkent 2002-höz hasonlítva. Az említett tendencia nem a gyenge hazai kínálatra, hanem a külpiacon romló versenyképességünkre vezethető vissza. A zöldségtermékek külpiacon való elhelyezésének esélyeit jelentősen befolyásolta a versenytársak kínálati mennyiségeinek és árának alakulása. Különösen a Lengyelországból származó termékekre volt jellemző a nyomott termelői ár 2004-ben. Mindezek hatására az előző években pozitív külkereskedelmi mérleg 2004-ben kiegyenlítődtött (163 ezer tonnás behozatal és 165 ezer tonnás kivitel) **2005. év I-X. hónapban** a mérleg egyelőre pozitív, 2004. I-X. hónaphoz képest (11. melléklet).

(Megjegyezzük, hogy a 2005. évi – ár- és területcsökkenés alapján – előző évhez képest 25%-kal alacsonyabb zöldségkínálat (görögdinnye nélkül) becsült érték, amely a kínálat kedvezőbb tendenciája esetén ronthatja a kalkulált 11%-os kiviteli arányt.) A zöldségfajok közül legnagyobb veszteség a dinnyetermesztőket érte, mivel a friss dinnyeexport 2005-ben csupán 28%-a volt a 2003-as évinek (12. melléklet). (Megjegyezzük, hogy a dinnye a KSH termelési statisztikájában a zöldségfajok, míg a külkereskedelmi statisztikában a gyümölcsök között szerepel.)

A 2005. évi **feldolgozó- és hűtőipari felvásárlások** adatai I-IX. hónapra vonatkoznak (13. melléklet). A **zöldborsó** felvásárlása, amely szeptemberig befejeződött, mennyiségét tekintve 9%-kal, ugyanakkor a felvásárlási ár 13%-kal csökkent. A **csemegeuborka** felvásárlási mennyisége már ebben az időszakban is meghaladta a teljes előző évit, amely az árcsökkenéssel együtt az idei kínálat bővülésére utal. **A zöldborsó ipari felvásárlásának visszaesése, a paradicsom áremelkedése, valamint a csemegekukorica megközelítőleg 18%-os szántóföldi területcsökkenése valószínűleg visszaveti az ipari feldolgozást,** illetve a feldolgozók importból pótolják a kieső mennyiséget.

A belföldi kínálatot többnyire a kereskedelmi láncokon keresztül, az előző évhez képest magasabb **behozatal** bővítette. A sok esetben hazainál alacsonyabb árú termékek behozatala megalapozta a hazai friss zöldség termékek nyomott áron való értékesítését. A friss zöldségbehozatal 2004-ben a teljes belföldi zöldségtermeléshez viszonyítva erőteljes növekedést mutat 2002-höz viszonyítva (6,2%-ról 9,2%)-ra, ugyanakkor ez az arány 2005. I-X. hónapban valamelyest csökkent (11. melléklet).

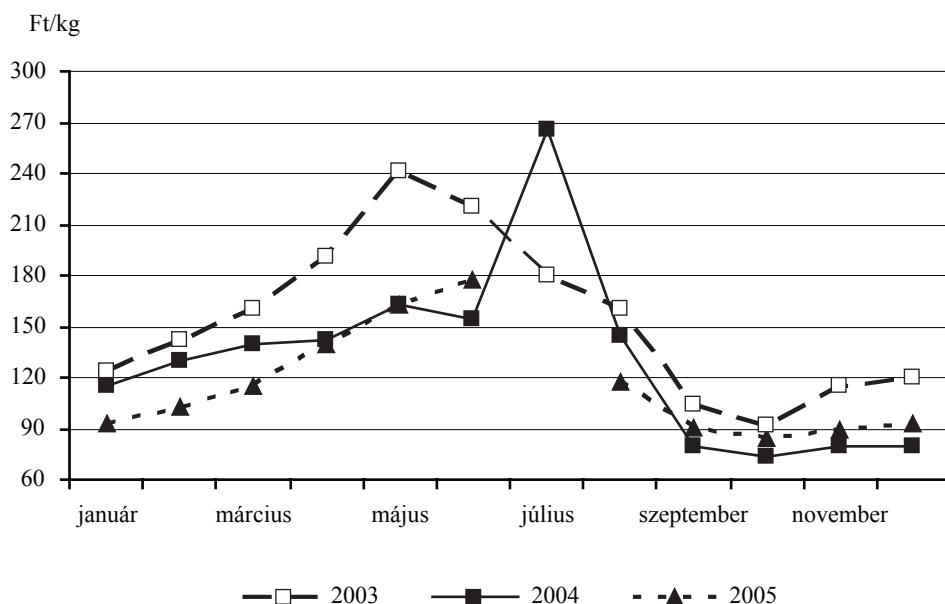
Az összes zöldségtermelés (dinnyével) 2005-ben, szemben a 2004. év 2 millió tonnás termékkel, megközelítőleg 1,6 millió tonnára tehető, az ár- és a szántóföldi területcsökkenést figyelembe véve.

9.2. A gyümölcsfélék piaci- és ártendenciái

9.2.1. Kínálat és termelői árak

A **kínálat jelentős csökkenése várható** 2005-ben, a piaci részesedéssel súlyozott, 27%-os nagybani piaci termelői áremelkedés alapján a **gyümölcsök esetében is** (14. melléklet). A **cseresznye** és **meggy** termelésének csökkenését jelzi, a 26, illetve 30%-os termelői árnövekedés az előző évhez képest. A hazai gyümölcstermesztésben legmeghatározóbb faj, az **alma** fajtaválasztékában legnagyobb súlyú „**Jonathan**”, nagybani piaci ára 32%-kal nőtt a betakarítási időszaktól decemberig, az előző évhez képest. A friss fogyasztásban kiemelkedő „**Idared**” ára 20%-kal, a „**Golden**”-é 14%-kal nőtt (33. ábra). Az egyéb fajtáknál 18%-os áremelkedés tapasztalható.

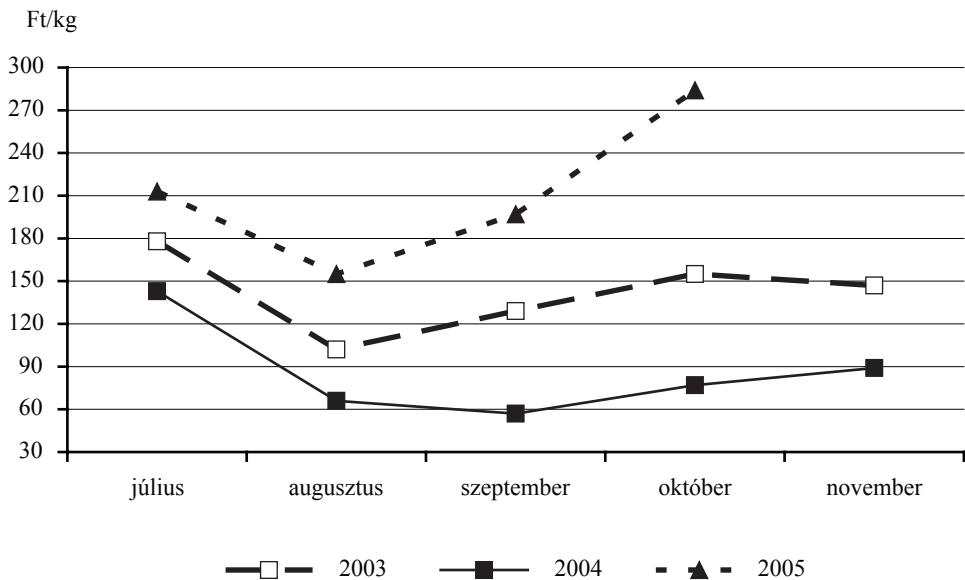
A Golden alma termelői ára a Nagykőrösi Úti Nagybani Piacon

Forrás: AKI,PÁIR

Az alma mellett másik fontos, tárolásra is kerülő termékünk a **körte**, amelynek kínálatában, a közel 10%-os árcsökkenése alapján, növekedés várható. A vizsgált **bogyósok (szamóca, ribiszke, málna, szeder, köszméte)** aránya az összes gyümölcstermelésben 2,4% volt, 2004-ben. A bogyósok közül a szamóca és a málna belföldi kínálata a tavalyival közel azonos, a köszmétée kedvezőbb, ugyanakkor a szederé és a ribiszkée kedvezőtlenebb. A köszméte ára, több mint egyharmadával csökkent, míg a piros ribiszkée 21%-kal, a szederé 14%-kal volt magasabb az előző évhez képest. A **kajsziparack** 22%-os és a **szilva** mintegy háromszoros áremelkedése (ringló 56%) különösen az utóbbi gyümölcsfaj esetén, erős keresleti piacot feltételez (34. ábra). Ezzel ellentétben az őszibarack (nektarinnal együtt) kínálatbővülését az előző évhez hasonlított, 10%-os árcsökkenés valószínűsíti.

A szilva termelői ára a Nagykőrösi Úti Nagybani Piacon

Forrás: AKI, PÁIR

9.2.2. Bel- és külpiaci értékesítés

A gyümölcsfélék iránti kereslet jelentős részét 2003-ig a kivitel adta. 2002-ben a teljes hazai termelés 27%-a, 2003-ban 30%-a került külpiacra (15. melléklet).

A csatlakozás évében, 2004-ben mind a kivitel mennyisége, mind a kivitel teljes terméshez viszonyított aránya jelentősen csökkent. 2003-ban még több a kivitel mennyisége, mint a behozatalé, azonban az elkövetkező évben már negatív lett az egyenleg. 2005. októberig a kivitel mennyisége csak 70%-át éri el az ugyanezen időszak behozatalának, amely a friss **kajszi- és őszibarack, szilva és kökény**, valamint a külkereskedelmi statisztikában a gyümölcsök között nyilvántartott **dinnye** kivitelesökkenésének köszönhető (12. melléklet). Az idei évben mintegy felére csökkent a fenti termékek kivitele, 2004-hez hasonlítva. A csökkenéshez természetesen a szilva esetében a jelentős termésesökkenés is hozzájárult.

A gyümölcsfélék **behozatala** 2003. óta folyamatosan növekszik. A behozatal mennyisége 2004-ben a kiemelkedő termés mennyiség ellenére, megegyezett a még 1996-2000. évek átlagát sem elérő 2003. évvel. 2005-ben tovább fokozódtak a beszállítások. A behozatal aránya, mintegy 20% 2005. I X. hónapban, az ártendencia alapján becsült teljes terméshez (görögdinnyével együtt) viszonyítva, az előző év azonos időszakához képest (15. melléklet).

A hazai frisspiaci és a külpiacokon történő értékesítés mellett, jelentős még az **ipar által történő felvásárlás** (13. melléklet). A **meggy** és **őszibarack** esetében több mint felére csökkent az ipari felvásárlás mennyisége. Ugyanakkor a meggy termelői-felvásárlási ára jelentősen nőtt, 68 Ft/kg-ról 104 Ft/kg-ra, az őszibarack ára pedig csökkent. A **málna** felvásárolt mennyisége mintegy 30%-kal nőtt, a termelői-felvásárlási ára némileg csökkent.

A szeptemberig rendelkezésre álló adatok alapján a tárolási termékek esetében (alma, körte) a felvásárlás mennyisége még nem végleges, azonban a jelentős terméseszkkenés miatt az ipari felvásárlásban is visszaesésére lehet számítani.

A **feldolgozott zöldség-gyümölcs termékek** külkereskedelmi forgalma sem járult hozzá jelentős mértékben a kereskedelmi mérleg egyenlegének javulásához. A kiszállított feldolgozott termékek mennyisége 2004-ben közel azonos volt a 2003-ban kivittével, míg a beszállítás nőtt. A behozatal tovább nőtt 2005. I-X. hónapban, a kiszállítás pedig csökkent az előző év azonos időszakához képest (16. melléklet).

A 2005. évi gyümölcstermelés a súlyozott árcsökkenés alapján, szemben a 2004. évi 1 millió tonnás terméssel mintegy 700 ezer tonnára becsülhető.

A zöldség- és a gyümölcsféléknél becsült termelés alapján pedig a teljes hazai zöldség-gyümölcs termelés 2005-ben 2,3 millió tonnára, a 2004. évinél 25%-kal alacsonyabbra tehető.

10. Szőlő és bor

10.1. Piaci tendenciák

10.1.1. Kínálat

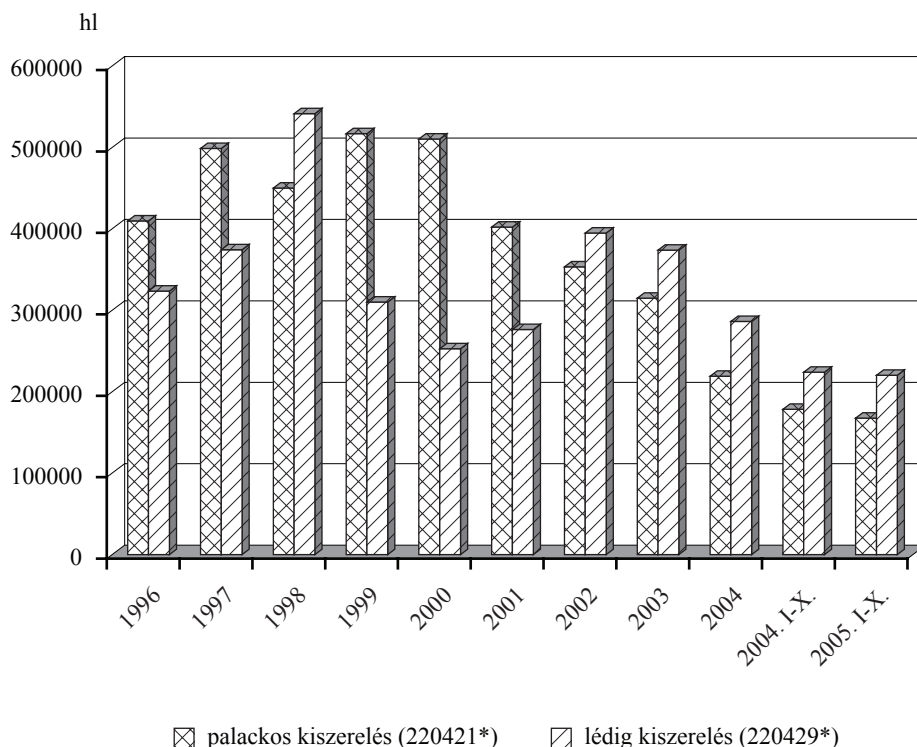
A 2005-ös év **bortermelése 3 millió hektoliter körül alakult**, ami az elmúlt évhez képest csaknem 40%-os csökkenést jelent. A nyár végi, kora őszi csapadékos időjárás miatt a korai szőlőfajták minősége gyenge, termés mennyisége rendkívül alacsony volt. A későn érő fajtáknál a szeptember közepétől tartó száraz, meleg időjárás miatt jobb minőséget lehetett elérni. A termelés csökkenése és a gyenge-közepes minőség ellenére a szőlő termelői ára a tavalyi, igen alacsony árakhoz képest is csak kis mértékben, mintegy 10 százalékkal emelkedett. Akadt azonban borvidék, ahol a termelői ár a tavalyi évhez képest tovább csökkent (például a Balatonboglári Borvidék). (Az alacsony termelői árakat a borászatok a magas borkészletekkel indokolták.) A Hegyközségek Nemzeti Tanácsának (HNT) felmérése szerint az elkövetkező három évben a szőlőtermelők több mint 11 ezer hektáron, a jelenlegi terület 12,8%-án tervezik a szőlőültetvények kivágását. A termelők nyomásának engedve a HNT a 2005/2006-os borpiaci évben mintegy 5 ezer hektáron hirdeti meg az Európai Unió által finanszírozott kivágási támogatásokat. A kivágási szándék a Kunsági Borvidéken a legerősebb, itt majdnem 7100 hektárnyi területen tervezik a szőlőtermelés végleges feladását.

10.0.2. Bel- és külpiaci forgalom

2005-ben az **asztali- és tájborok** belföldi értékesítése mintegy 4%-kal növekedett az előző évhez képest (17. melléklet). Az összes borértékesítésen belül az asztali borok értékesítése visszaesett, míg a tájboroké erőteljesen növekedett. Ennek oka, hogy a nagyobb méretű alföldi borászatok februárban, az értékesítés növelése érdekében, több tízezer hektoliter asztali bort minősítettek át tájborrá. A vizsgált évben a **fehér borok** belföldi értékesítése növekedett (105,8%), a vörös és rozé boroké változatlan maradt (100,6%) az előző évhez képest. Megjegyezzük, hogy az összes fehér bor mennyiségén belül a tájborok aránya alig ér el néhány százalékot, míg a vörös borok több mint 50%-át ez a bor-kategória adja. 2005-ben a hazai piacon főleg a vörös tájbor volt keresett (az előző évhez képest csaknem 80%-kal többet adtak el), de említésre méltó a fehér tájbor forgalmának csaknem 50%-ot elérő növekedése is.

Magyarország **borexportjában** – mind a palackos, mind a lédig kiszereles vonatkozásában – az **elmúlt években folyamatos csökkenés figyelhető meg** (35. ábra).

Magyarország borexportja kiszerelés szerinti bontásban

* vámtarifakód

Forrás: KSH

A KSH adatai szerint 2004-ben a palackos kiszerelésű borok exportja 30,4%-kal, a lédig kiszerelésű boroké pedig 23,4%-kal csökkent a 2003-as évhez képest. **A hazai borexport volumene 2005. I-X. hónapban tovább csökkent, azonban a korábbinál kisebb mértékben.** A palackos kiszerelésű borok exportja 6,6%-kal, a lédigé 1,7%-kal volt kevesebb 2005. októberéig az elmúlt év azonos időszakához képest.

A export szerkezetében, 2005-ben jelentős változás figyelhető meg. A **palackos borok exportja** két és félszeresére bővült Csehország esetében. Kis mértékben növekedett a Nagy-Britanniába és Oroszországba exportált palackos borok mennyisége is. Egyre inkább kiszorulóban vannak az elsősorban olcsóbb asztali-, táj- és minőségi magyar borok a német piacról. Kiugróan magas exportbővülés figyelhető meg Románia esetében, azonban a kivitel volumene még így sem éri el az összes kivitel 1%-át.

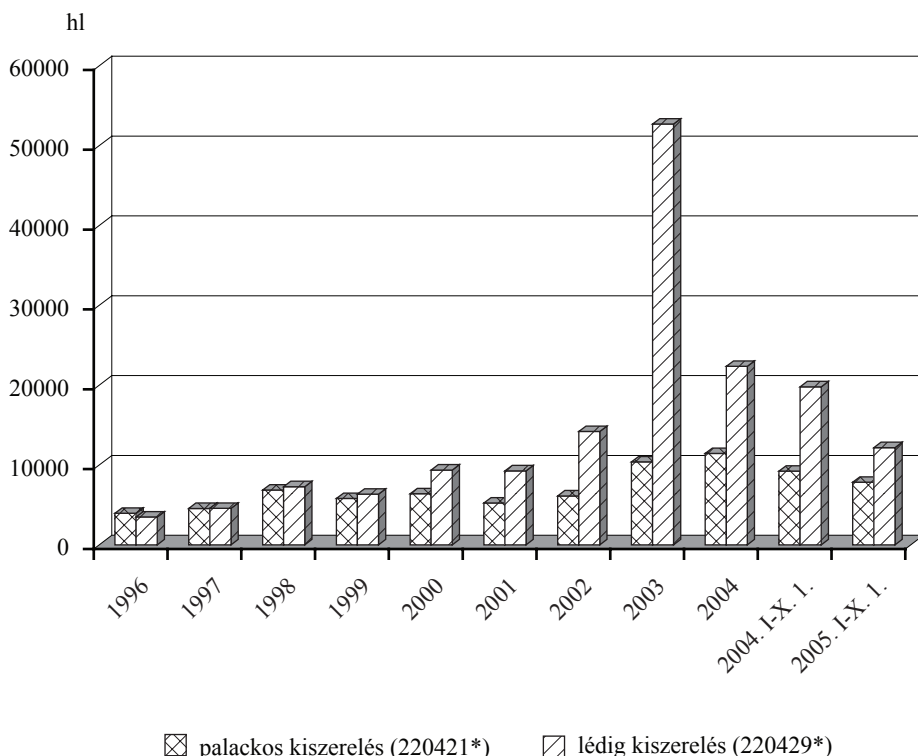
A **lédig borok kivitele** jelentősen nőtt Lengyelország és Svédország esetében is, ugyanakkor mindkét ország irányába jelentősen csökkent a palackos kiszerelésű kivitel. Csehországba a magyar lédig borok kivitele is jelentősen növekedett, így Csehország a hazai borkivitel szempontjából (palackos és lédig) Magyarország legjelentősebb exportpiacává vált 2005. I-X. hónapban. Németország felé azonban a hazai kivitel nemcsak palackos-, hanem lédig kiszerelésben is csökkent. A lédig kiszerelésű borok értékesítése Szlovákia irányába is számottevően csökkent.

A borágazat tekintetében a hazai borexport csökkenésének megállítása és a belföldi piac megőrzése a legfontosabb célkitűzés. A szakmai szervezetek a magyar borok népszerűsítésének céljából 2005 tavaszán létrehozták a Magyar Bormarketing Kht-t, amelynek finanszírozásához a korábbi 8%-os jövedéki adó összegének (évente több mint 2 milliárd forint) 60%-át használják fel 2006. január elsejétől, a fennmaradó 40%-a pedig az Országos Borminősítő Intézet (OBI) kétes eredetű borok felszámolása érdekében végzett tevékenységét erősíti.

Magyarország 2003. évi **borimportja** – az elmúlt évtizedet tekintve – többszörösen meghaladta az előző évek átlagát (főként olcsó pezsgő alapanyag érkezett Ausztriából). A 2004-es behozatal még mindig kétszerese a szokásosnak, ugyanakkor 2005. I-X. hónap importja már jelentősen csökkent az előző év ugyanazon időszakához képest. Összességében a borbehozatal a korábbi előrejelzésekhez képest egyelőre kisebb mértékben nőtt (36. ábra).

36. ábra

Magyarország borimportja kiszerelés szerinti bontásban

* vámtarifakód

Forrás: KSH

2004-ben a **palackos borok** importja 10,2%-kal haladta meg a 2003-as behozatal mennyiségét, a **lédigé** pedig kevesebb, mint a felére esett vissza. Ugyanebben a sorrendben a két kiszerelésű bor importja 2005. I-X. hónapban 15,0 és 38,5%-kal csökkent. A legjelentősebb importpiacok vonatkozásában – az exportpiacokhoz hasonlóan – kis mértékű átrendeződés figyelhető meg 2005. I-X. hónapban.

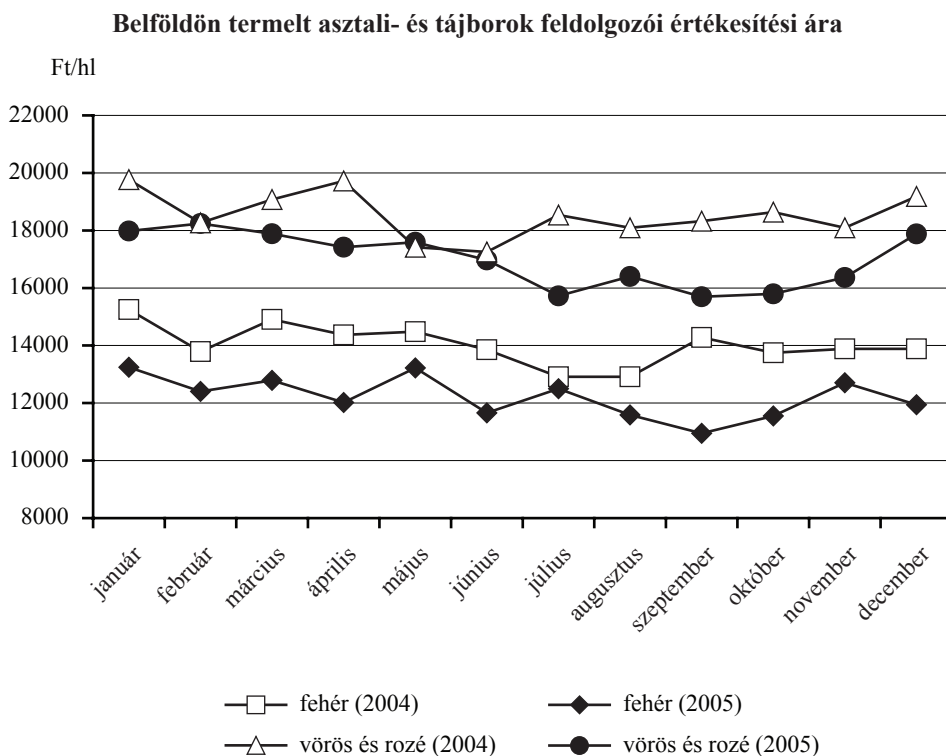
A 11 legjelentősebb Magyarországra bort szállító ország közül csupán három (Franciaország, Görögország, Dél-Afrika) csökkentette a magyarországi beszállítások mennyiségét, a többiek növelték boraik forgalmazását a magyar piacon. A három legjelentősebb borimportőr továbbra is Olaszország, Spanyolország és Németország. Jelentősen bővült a behozott mennyiség az „új világ” országaiból (Chile, Argentína, Ausztrália, USA), azonban az utóbbi beszállítások mennyisége még így is csak az összes import volumenének 12,4%-át teszi ki. Az elkövetkező években azonban ezen országok meghatározó szerephez juthatnak a magyar borpiacon.

A **lédig borok** importja 2005. I-X. hónapban csupán Olaszországból volt jelentős, ám az előző évhez viszonyítva ebben a relációban is csökkenés figyelhető meg.

10.2. A piaci árak tendenciája

A **fehér asztali- és tájborok átlagára** fokozatosan csökkent 2005. I-IX. hónapban, a 2004-es év magas bortermelése és a magas készlet szint hatására. A 2005-ös év alacsony szőlőtermése következtében 2005 októberében ez a trend megfordult, s novemberre az értékesített fehér **asztali- és tájborok átlagára** megközelítette az év eleji értéket, amely azonban még mintegy 8,5%-kal elmarad a 2004-es év azonos időszakához képest. Az év végi emelkedő tendencia ellenére a 2005. évi asztali és tájbor átlagár több mint 10%-kal alacsonyabb az előző évinél (17. melléklet).

37. ábra

Forrás: AKI, PÁIR

A fenti átlagárak nem tartalmazzák a csomagolóanyagok árát, a szállítás költségét, az ÁFÁ-t és a jövedéki adót

A fehér szőlőfajták szüretét az augusztus végén, szeptember elején tapasztalt csapadékos időjárás hátráltatta, így egyes borászatok elképzelhetőnek tartják, hogy a fehér asztali és tájborok piacán 2006. tavaszára borhiány léphet fel, ami az átlagárak emelkedéséhez, illetve a fehér asztali borok importjának növekedéséhez vezethet.

A **vörös és rozé asztali- és tájborok** értékesítési átlagára – a **fehér asztali- és tájborokéhoz** hasonlóan – az év első 10 hónapjában drasztikusan, 12,1%-kal csökkent. 2005 novemberére ez a trend megfordult, az átlagár növekedni kezdett, azonban a decemberi jelentős, 9,3%-os növekedés a szezonális hatásnak tudható be. Az év első 10 hónapjában **az árak tartós csökkenése a piac telítődése miatt alakult ki**. Magyarországon sok borászati az elmúlt években a vörösborok készítését helyezte előtérbe a fehér borokhoz képest magasabb értékesítési ára miatt. A vörösbor készítésére alkalmas szőlőfajták telepítése, valamint a vörösbor-termelés növekedése meghaladta a kereslet emelkedését, így ez mind a szőlőárak, mind a borok árának csökkenéséhez vezetett. A **vörös és rozé asztali borok** átlagárának csökkenéséhez hozzájárult a hazainál olcsóbb, olasz asztali vörösborok importjának növekedése is.

Összefoglalás

A magyarországi másfél évtizedes piacgazdaság elmúlt két évében a piaci folyamatok keretrendszerét már a közös piaci szabályozás adta, ami a megelőző évekhez képest alapvető és az egyes ágazatokat eltérően érintő változást hozott. Az AKI Kutatási Igazgatóságán több elemzés készült a tagállami működés rövid- és középtávú hatásainak felmérésére, az egyes termékek piacán várható előnyök és hátrányok előrejelzésére. Az elmúlt két évben a várt hatások túlnyomó többsége beigazolódott, ugyanakkor a tagállamok közötti piaci versenyben a hazai mezőgazdasági alapanyagok versenyképessége a vártnál gyengébbnek bizonyult. Az állati és növényi termékek exportárbevétele Ft-ban ugyan növekedett (108,2%) az említett két év I-X. hónapjában, a KSH nem végleges adatai szerint, ugyanakkor az import növekedése is magas ugyanebben az időszakban (159,8%), amelynek túlnyomó része 2004. I-X. hónapra esik (143,6%). Az élelmiszeriparban a 2005. I-X. havi export 18,4 %-kal emelkedett a 2003. I-X. hónaphoz képest, ugyanebben az időszakban az import növekedése 149,6 % volt, amely emelkedés zöme szintén a tagállami működés első évében volt. Végeredményben a külpiazi termékek térhódítása a hazai piacon már 2004-ben megtörtént. A jelenség mögött egyes esetekben a faj- és fajtaválaszték hiánya (gyümölcsök), más esetben az alacsony belföldi kínálat, a versenyben való lemaradás, illetve az EU követelményeknek való meg nem felelés (sertés) húzódik meg.

A jelenlegi közös piaci szabályozás a hazai állattenyésztés és zöldség-gyümölcs ágazatok számára kedvezőtlenebb feltételeket nyújt a csatlakozás előttihez képest. Ugyanakkor az egész hazai agrárpiacon az egységes uniós piac tagjaként szabályozottabbá és kiszámíthatóbbá vált, amelynek jelei már most megfigyelhetők néhány ágazatban (gabona). A szabályozó rendszer (intervenciós ár, a kínálat levezetése érdekében működő egyéb támogatási formák) az árszint minimumát lényegében meghatározza, az áremelkedés mértékét pedig a piaci verseny határozza meg. A piaci szabályozás eredményeként a kínálati ingadozások ellenére a piaci szereplők jövedelme egyik évről a másikra kiegyenlítettebbé válhat. A különböző termékpályák mezőgazdasági és feldolgozó szakszakaszában elérhető árak tagállamok közötti különbségei is mérséklődnek, a nagyobb eltérések a termékek előállításával kapcsolatosan felmerülő egységköltségekben, a tőkeellátottságban, illetve a termékpálya szakaszok közötti integrációban lehetnek.

Az EU tagság első évében, 2004-ben az agrárgazdaság kiugró termelési és figyelemre méltó jövedelmezőségi mutatóinak alakulását a növénytermelésben az időjárási tényezők hatására elért eredmények határozták meg. A mezőgazdasági kibocsátás – a KSH adatok alapján – változatlan áron 22,6%-kal nőtt, ezen belül a növénytermesztés bruttó kibocsátásának emelkedése megközelítette az 50%-ot, az állattenyésztés pedig csaknem 7%-kal esett vissza 2003-hoz képest. A kínálat bővülését ugyanakkor a belföldi és nemzetközi kereslet tágulása nem kísérte, a hazai kínálat felszívódása csak lassan, a korábbi évekhez képest csökkenő áron (mezőgazdasági termékek árindexe 94,6%), a készletek és a kötelezettség-állomány növekedése mellett ment végbe.

A mezőgazdasági főágazatok kibocsátásának arányában, 2005-ben lényeges elmozdulás még nem következhetett be. A növénytermesztés eredményeit az előző évihez hasonló tavaszi és nyári csapadékos időjárás határozta meg, a sok csapadék a minőséget már negatívan befolyásolta. A zöldség-gyümölcs ágazatban ugyanakkor jelentősebb kínálati visszaesést valószínűsítünk a piaci folyamatokat tükröző ártendenciák alapján. Az állattenyésztési ágazatok termelésében, elsősorban az évközi állományi létszámok, illetve a

vágások száma alapján csökkenés, jobb esetben stagnálás volt jellemző 2005-ben. A stagnáló, illetve csökkenő belföldi alapanyag termelést a mezőgazdasági termékek emelkedő importja egészítette ki (élősertés és sertéshús, gyümölcsök) ezért az alapanyag-termelés csökkenéséhez képest a késztermékek előállításában szerényebb a visszaesés. (Az élelmiszertermelés volumenindexe 95,3%, amely mellett a belföldi értékesítése 96,3%, ugyanakkor az export volumene változatlan áron 3,2%-kal emelkedett a KSH adatai szerint.)

Az egy-egy termékpályára jellemző 2005. évi főbb piaci tendenciák az alábbiak:

1. A 2005. évi **gabonakínálat** alig maradt el a 2004. évi mögött, amelynek levezetése a bel- és külpiacon az exportpiacok átrendeződése, a logisztikai hátrányok, és az ebből adódó magas szállítási költségek, valamint az uniós vámkedvezményes kontingens és a csökkenő állatállomány miatt hasonlóan nehézkes, mint a csatlakozás első évében volt. A 2004. és 2005. évi gabonaexport közel azonos szintű a 2003-as alacsony kínálatú év kivételével. A kínálat exporttal való levezetését az uniós piacon érvényben levő, a csatlakozás előtti belpiaci árhoz képest magasabb intervenciós árszint is visszafogja.

2005-ben a gabonafélék termelői ára az elmúlt hét év legalacsonyabb szintjét érte el. Az étkezési búza termelői ára 10%-ot, a takarmánykukoricáé 5%-ot esett az előző betakarítás időszakának áraihoz képest. A raktározási és szállítási költségeket is tartalmazó kikötői, illetve a magyar határparitásos exportárak 2004 és 2005 első felében, búza és kukorica esetében is meghaladták az intervenciós árszintet. A gabonafélék termelői árának alakulása 2006-ban hasonló lehet az előző évihez.

2. A hazai **olajos termény** továbbra is eladható az európai piacon, mennyiségi korlát nélkül, jelenleg a repce könnyebben, mint a napraforgó. Az élénkebb kereslet hatására 2005-ben 144 ezer hektáron vetettek őszi káposztarepcét Magyarországon, ilyen magas vetésterület már 5 éve nem volt. Az olajos növények termelői árának csökkenése folytatódott, az olajok feldolgozói értékesítési ára kevésbé esett vissza, mint a magoké. A hazai olajos termények értékesítési helyzete az év második felében romlott, elsősorban a kelet-európai versenytársak bőséges termése miatt. Ezen belül a repcéé javult, a német biodízel-program felfutása miatt. A napraforgóé viszont romlott, mivel a fekete-tengeri termés kizárja a nagyobb volumenű mediterrán értékesítés lehetőségét, a német piac pedig teljesen átvált a repcefeldolgozásra, és nem igényli a korábbi mennyiségű napraforgót. Látható az is, hogy amíg nem épülnek ki az olajos növények energetikai célú felhasználáshoz szükséges új ipari kapacitások az EU-ban, addig a termény olaj formájában való eladása mindenféleképp plusz jövedelemhez juttatja a jelenlegi növényolajgyárakat. A hazai olajgyártó kapacitások növelésével keletkező többletolaj európai piacokon való értékesítése tehát jelenleg zavartalan lenne, ami a magexporthoz képest mindenképpen többletbevételt is jelenthetne.

3. A 2005/2006. gazdasági évben szinte ugyanakkora **cukorrépa** mennyiséget takarítottak be, mint egy évvel korábban. Csökkent a répa cukorfoka, viszont nagyobbak lettek a termésátlagok, amelynek következtében nagyságrendileg az előző évivel megegyező mennyiségű cukrot fognak gyártani a hazai gyárak. Mivel a hazai cukorkvóta is csökkent, több lesz a „C” cukor, és az összes cukorrépáért fizetett átlagár alacsonyabb lesz, mint a megelőző gazdasági évben. Mind a cukorrépa-termelők, mind a gyártók jelentős kínálatcsökkentés előtt állnak, melynek során a legkevésbé hatékony termelők biztosan elállnak a cukorrépa-termesztéstől. A szektor tehát zsugorodni fog a jövőben, ár- és mennyiségi csökkenésre lehet számítani, ezt még az sem változtatja meg, hogy az új szabályozás szerint az EU izoglükózkvóta növeléséből jelentős részt kap a hazai gyártás.

4. A magyarországi **sertés**állomány erőteljes csökkenése már 2004-ben elkezdődött, és bár a 2004. évi rekord gabonatermással és a keresleti piac hatására növekvő húsarakkal a sertéstartás jövedelmezőségi feltételei javultak, az állomány mégis tovább csökkent. A hazai állomány csökkenése miatt a vágóhidak a termeléshez szükséges alapanyag egy részét külföldi vásárlásokkal biztosították. A sertések importja az EU csatlakozást követően erősödött fel. Az import sertések részaránya az összes felvásárláson belül átlagosan 10-15% között mozog. Az élő sertések exportja is növekedett, viszont az import több mint 3,5 szerese volt a kivitelnek. A serteshúsok exportja, éves szinten, 2004-ben 3%-kal mérséklődött részben a hazai kínálat csökkenése, részben pedig az exporttámogatások megszűnése miatt. 2005. január és október között csaknem ugyanannyi serteshús került külföldi piacokra, mint egy évvel korábban. Az import növekedése miatt a serteshús export-import egyenlege azonban kedvezőtlenebbé vált az előző évhez viszonyítva.

A vágósertések termelői ára 5%-kal magasabb volt 2005-ben, mint az előző évben, az importból származó sertések vágóhídi belépési ára csaknem 2%-kal haladta meg a hazai termelésű sertések vágóhídi belépési árát. A magyarországi termelői árakban 2006 első felében, a szezonális ingadozásokon kívül a stabilitás lesz jellemző.

5. A magyarországi **marhapiac** keresleti jellege megmaradt 2005-ben. Az elmúlt négy-öt évben nőtt a marhavágások aránya, csökkent az élő marha kivitel. Ugyanakkor az állomány csökkenése a vágómarha felvásárlás visszaesését eredményezte. A marhahús export-import egyenleg romlott az előző év azonos időszakához képest, mivel az import visszaesése az export csökkenéséhez képest mérsékeltebb volt. A hazai fiatal bikák iránti nagyobb keresletet jelzik az emelkedő termelői árak (127%).

6. A magyarországi **juh**állomány folyamatosan nőtt az elmúlt években. A magyar juhágazat erősen exportorientált, a legnagyobb kereskedelmi partner az EU. Az EU-15 élőjuh importjának 2001-ben még 23%-át adta Magyarország, azonban a piaci részesedés folyamatosan csökkent, 2004-ben már csak 19% körüli volt a részarány. 2005-ben az élőjuh export volumene 8%-kal csökkent az előző évhez képest, azonban az exportárak emelkedése következtében (a magyarországi árak tendenciája általában követi a legfontosabb exportpiacok árainak változását) értékben magasabb volt a kivitel az előző évhez viszonyítva.

7. A **baromfi**félék létszáma 2005-ben tovább csökkent. Baromfifélékből mind a belpiaci, mind pedig a nemzetközi piacokon való értékesítés visszaesett 2005-ben. Az értékesítési nehézségek okaként a médiában megjelent madárinfluenza-hírek miatti fogyasztói pánikot nevezték meg a piaci szereplők és a szakmai érdekvédelmi képviseltek egyaránt.

Legjobban az olasz vágócsirke termelői ára esett, a francia és brit vágócsirke árában mindössze 1-2 euro cent-es visszaesés volt tapasztalható. A magyarországi vágócsirke árak az év I-IX. hónapjában legalacsonyabbak voltak a jelentősebb EU tagállamokéhoz viszonyítva, azonban az év utolsó két hónapjában a lengyel árak mélyen a magyar árak szintje alá süllyedtek. A 65%-os egész csirke árában szintén nagy szóródások tapasztalhatóak a tagállami árakban, elsősorban a madárinfluenza-hírek hatására bekövetkező árcsökkenések miatt. A magyar árak az EU-25 tagállamának átlagához képest stabilabbnak bizonyultak.

8. A vizsgált évben sok termelő csökkentette **nyerstej** kibocsátását vagy állt le teljesen a termeléssel, sokan pedig a hazainál kedvezőbb értékesítési feltételek következtében külföldre szállítottak. Megjegyzendő, hogy a nyerstej kivitel emelkedésével a behozatal is emelkedett. A belföldi piacon a legnagyobb mennyiséget képviselő termékek értékesítése stabil maradt,

ugyanakkor ömlesztett vajból, illetve sűrített tejből mindössze a 2004. évi mennyiség ötöde jelent meg a piacon. Támogatások hiányában a tejtermékek kivitele folyamatosan csökkent, és az exportárak jellemzően 20-30%-kal, (keménysajtnál 40%-kal) alacsonyabbak a belföldi áraknál. A tejtermékek kivitele 2003-ban még jelentősen meghaladta a behozatal mennyiségét, majd az előny rohamosan fogyni kezdett, és 2005 közepére el is fogyott.

A 2005-ös nyerstej termelői ár átlaga 1,5%-kal magasabb volt, mint a megelőző évben, ugyanakkor az év első nyolc hónapjában folyamatosan csökkent a nyerstej termelői ára. Az év közepéig a környező országokban is jellemző volt a nyerstej árának esése, azonban mértéke messze elmaradt a hazai árak csökkenésétől. Az év első felében Magyarországon a tejtermékek árának csökkenése már nem tartott lépést a nyerstej árának zuhanásával, az év második felében a két ár azonos ütemben emelkedett.

9. 2005-ben keresleti piac jellemezte a **zöldségféléket** a piaci részesedéssel súlyozott termelői ár mintegy 40%-os előző évhez viszonyított emelkedése, valamint a szántóföldi zöldségek vetésterületének megközelítően 15%-os csökkenése alapján. Legerőteljesebben a káposzta és sárgarépa esetében nőtt több mint kétszeresére az ár, de erősen növekedett a petrezselyemgyökér, paradicsom és a hagyma ára is. A belföldi kínálatot zöldségfélékből többnyire a kereskedelmi láncokon keresztül, az előző évhez képest magasabb behozatal egészítette ki. A frissáru kivitelének aránya a teljes zöldség-termelésben a külföldön romló versenyképesség következtében 13,1%-ról 9,3%-ra csökkent 2004-ben 2002-höz viszonyítva.

10. A **gyümölcsfélék** kínálatában jelentős csökkenés várható 2005-ben a piaci részesedéssel súlyozott, 27%-os nagybani piaci ár emelkedése alapján. 2004-ben mind a kivitel mennyisége, mind pedig teljes terméshez viszonyított aránya jelentősen csökkent. 2005 októberéig a kivitel mennyisége csak 70%-át éri el az ugyanazon időszak behozatalának, amely főleg a friss kajszis- és őszibarack, szilva, valamint a külkereskedelmi statisztikában a gyümölcsök között nyilvántartott dinnye kivitelcsökkenésének köszönhető. A gyümölcsfélék behozatala 2003 óta folyamatosan növekszik.

11. A 2005-ös év **bor**termése az előző évihez képest csaknem 40%-kal alacsonyabbnak bizonyult. Ennek ellenére a borszőlő termelői ára elsősorban minőségi okokból alig haladta meg átlagosan a 2004. évi termelői ár szintjét. A csekély mértékben növekedő belföldi értékesítésen belül elsősorban a tájborok aránya növekedett meg. 2005-ben a hazai piacon főleg a vörös és rozé tájbor volt a keresett (az előző évhez képest csaknem 80%-kal többet adtak el), de említésre méltó a fehér tájborok forgalmának csaknem 50%-ot elérő növekedése is.

A hazai borexport volumene 2005 első tíz hónapjában tovább csökkent. A borbehozatal a korábbi előrejelzésekhez képest egyelőre kisebb mértékben nőtt.

Források és rövidítések jegyzéke

AKI	Agrárgazdasági Kutató Intézet
BÁT	Budapesti Árutőzsde
CIE	Cukoripari Egyesülés
CLAL	CLAL Consultancy and Market Research Food and Dairy (Élelmiszer-ipari Piackutató és Tanácsadó Intézet) www.clal.it
DEFRA	Department of Environment Food and Rural Affairs (Környezetvédelmi, Élelmészügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium) http://statisticks.defra.gov.uk
EU	European Union (Európai Unió)
FVM	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
HGCA	The Home Grown Cereals Authority (Hazai Termesztésű Gabonafélék Hivatala) www.hcga.com
HNT	Hegyközségek Nemzeti Tanácsa
ISMEA	Istituto di Servizi per il Mercato Agricolo Alimentare (Piackutatói és Piactájékoztatói Intézet) www.ismea.it
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
MVH	Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal
PÁIR	Piaci Árinformációs Rendszer
USDA ERS	United States Department of Agriculture Economic Research Service (Amerikai Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériuma Közgazdasági Kutató Szolgálat) www.ers.usda.org
WTO	World Trade Organization (Világkereskedelmi Szervezet)
ZMP	Zentrale Markt- und Preisberichtsstelle für Erzeugnisse der Land-, Forst- und Ernährungswirtschaft GmbH, (Mezőgazdasági, Erdészeti és Élelmiszer-gazdasági termékek Központi Piac és Árfigyelő Szolgálat)
Ministère de l'Agriculture et de la Pêche	(Mezőgazdasági és Halászati Minisztérium)

MELLÉKLETEK

A gabonafélék és malomipari termékek

Termék	Mértékegység	2001-2002. évek átlaga	2004	2005	2005/2001-2002. évek átlaga %	2005/2004 %
Étkezési búza	Termelői ár Ft/ tonna	23398	23267	20515	87,68	88,17
Takarmánybúza	Termelői ár Ft/tonna	19176	19914	16910	88,18	84,91
Takarmánykukorica	Termelői ár Ft/tonna	20346	22188	20823	102,34	93,85
Takarmányárpa	Termelői ár Ft/tonna	19748	21101	19793	100,23	93,80
Finomliszt BL 55	Feldolgozó értékesítési ár Ft/kg	48,83	56,19	42,53	87,10	75,69
Rétesliszt BFF 55	Feldolgozó értékesítési ár Ft/kg	60,48	67,69	50,60	83,66	74,75
Fehér kenyérliszt BL 80	Feldolgozó értékesítési ár Ft/kg	43,49	51,99	38,87	89,38	74,76
Tésztaipari liszt	Feldolgozó értékesítési ár Ft/kg	51,37	56,48	44,67	86,96	79,09
Étkezési búzadara AD	Feldolgozó értékesítési ár Ft/kg	64,86	75,01	59,05	91,04	78,72

Forrás: AKI, PÁIR

2. melléklet

Fontosabb termékek belföldi értékesítése az élelmiszeriparban

Termék	2004	2005	2005/2004 %
Csontos marhahús félben vagy negyedben (tonna)	1207,45	646,78	53,57
Sertéshús félben (tonna)	22190,26	20410,63	91,98
Vágott baromfi frissen vagy fagyaszttva, baromfihús és belsőség frissen (tonna)	46751,28	41755,59	89,31
Búzaliszt (tonna)	383418,10	180377,00	47,04
Folyadéktej (ezer liter)	299848,47	287881,25	96,01
Vaj (tonna)	2868,94	2338,79	81,52
Tejföl (tonna)	62635,81	68173,82	108,84
Trappista sajt (tonna)	23499,09	22985,48	97,81
Finomított étolaj (tonna)	74736,39	96389,80	128,97
Napraforgódara (tonna)	148692,74	171908,82	115,61

Forrás: AKI, PÁIR

3. melléklet

A vágósertés termelői ára

Ft/kg hasított meleg súly

Minőségi osztály	2001-2003. évek átlaga	2004	2005	2005/2001-2003. évek átlaga %	2005/2004 %
S		323,68	341,23		105,42
E	342,54	326,33	340,10	99,29	104,22
U	339,14	317,17	329,83	97,25	103,99
R	313,40	297,40	316,39	100,95	106,39
O	300,44	264,86	289,57	96,38	109,33
P	291,04	246,72	279,31	95,97	113,21
Nem minősített	324,50	288,98	310,01	95,53	107,28
M1	314,66	277,45	308,69	98,10	111,26
Vágósertés összesen	332,71	316,54	333,54	100,25	105,37

Forrás: AKI, PÁIR

A nyers húsok és a húskészítmények feldolgozói értékesítési ára

Termékek	2001-2003. évek átlaga	2004	2005	2005/2001-2003. évek átlaga %	2005/2004 %
Csontos marhahús frissen, negyedben, eleje	528,42	547,15	600,18	113,58	109,69
Csontos marhahús frissen, negyedben, hátulja	554,72	603,77	730,82	131,75	121,04
Csontos sertéshús, lehúzott, félben	544,83	549,08	563,53	103,43	102,63
Szalonnás és bőrös sertéshús, félben	407,73	395,29	429,78	105,41	108,73
Sertés párizsi, egészben	392,01	429,70	408,49	104,20	95,06
Műbeles virsli, sertéshúsból	408,91	423,52	429,03	104,92	101,30
1/2 kg-os étkezési sertésszár, csomagolt	169,58	204,37	226,34	133,47	110,75
Olasz felvágott, egészben	503,04	499,19	513,23	102,03	102,81
Lecsókolbász	364,45	335,84	347,34	95,31	103,42
Gépsonka (formázott, főtt)	852,56	836,75	893,01	104,74	106,72
Főtt császárszalonna (csont nélkül)	816,37	775,74	778,42	95,35	100,35

Forrás: AKI, PÁIR

A vágómarha és a vágóbárány termelői ára

Megnevezés	Minőségi osztály	Mértékegység	2004	2005	2005/2004 %
Fiatal bika	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	472,47	602,02	127,42
Vágótehén	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	363,07	399,21	109,95
Vágóüsző	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	473,52	496,73	104,90
Vágómarha összesen	E-P	Ft/kg hasított meleg súly	398,81	441,20	110,63
Vágóbárány	13-35 kg élősúly	Ft/kg élősúly	588,10	657,45	111,79

Forrás: AKI, PÁIR

6. melléklet

A vágóbaromfi-félék termelői ára

Ft/kg

Termék	2003	2004	2005	2005/2003 %	2005/2004 %
Vágócsirke	169,87	183,17	167,66	98,70	91,53
Vágópulyka	252,14	266,94	249,01	98,76	93,28
Vágóliba	375,15	400,71	367,52	97,97	91,72
Vágókacsa	199,42	224,54	202,05	101,32	89,98

7. melléklet

A vágóbaromfi-félék feldolgozói értékesítési ára

Ft/kg

Termék	2003	2004	2005	2005/2003 %	2005/2004 %
Fagyasztott csirke egészben 70%-os	312,88	338,04	360,79	115,31	106,73
Friss csirke egészben 70%-os	336,07	352,44	373,30	111,08	105,92
Fagyasztott csirke egészben 65%-os	307,42	302,91	337,07	109,64	111,28
Friss csirke egészben 65%-os	359,36	370,62	383,89	106,83	103,58
Friss csirkecomb, csontos	394,89	414,09	398,98	101,04	96,35
Friss csirkemáj-szívvél	465,01	465,52	464,48	99,89	99,78
Friss csirkemell	804,43	789,99	786,43	97,76	99,55
Friss pulykacomb alsó, csontos	234,83	248,68	257,91	109,83	103,71
Friss pulykacomb felső, csontos	522,46	516,69	516,81	98,92	100,02
Friss pulykamell filé	1057,16	876,66	854,05	80,79	97,42
Friss libacomb, csontos	1074,49	960,45	1048,68	97,60	109,19
Friss libamell	1142,84	1374,09	1591,67	139,27	115,83
Pecsénye liba, egészben	644,48	729,79	685,93	106,43	93,99
Friss pecsenyekacsa egész	376,29	378,90	381,53	101,39	100,69

Forrás: AKI, PÁIR

8. melléklet

A nyers tehéntej termelői ára

Ft/kg

Termék	2001-2003. évek átlaga	2004	2005	2005/2001-2003. évek átlaga %	2005/2004 %
Extra	69,99	62,34	63,26	2864,69	101,48
Osztályon kívüli	46,63	45,49	46,39	135,66	101,98
Minőségi osztály összesen	69,25	62,10	62,98	66,99	101,42

Forrás: AKI, PÁIR

9. melléklet

A feldolgozott tej és a főbb tejtermékek feldolgozói értékesítési ára

Ft/mennyiségi egység

Termék	2001-2003. évek átlaga	2004	2005	2005/2001-2003. évek átlaga %	2005/2004 %
2,8% zsírtartalmú 1 l-es polytej	110,05	103,48	101,02	91,79	97,62
2,8% zsírtartalmú 1 l-es dobozos tej	124,17	115,23	109,12	87,88	94,70
2,8% zsírtartalmú 1 l-es dobozos tartós tej	131,44	115,21	112,65	85,70	97,78
Adagolt vaj, 1 kg	891,43	957,18	914,63	102,60	95,55
Vajkrém natúr, 1 kg	686,23	696,68	675,49	98,43	96,96
Tehéntúró, 1 kg	562,78	554,72	530,43	94,25	95,62
Tejföl, 1 kg	289,94	286,46	282,28	97,36	98,54
Érlelt keménysajt, 1 kg	1150,35	1149,24	1192,80	103,69	103,79
Érlelt félkemény sajt, 1 kg	934,36	878,05	831,69	89,01	94,72

Forrás: AKI, PÁIR

A vizsgálatba vont zöldségfajok termelői árváltozása a nagybani piacon

Faj	Fajta	Méret	Termelési mód	Kiszereles	Termelői ár változása 2005/2004 %	Árösszehasonlítás időszaka	Megjegyzés	Mennyiségi részarány az összes zöldségtermé- lésen belül 2004-ben %
Fejes káposzta	-	-	szabadföldi	kg	224,0	28. hét-47. hét	a primőr termék kifutásától	9,0
	-	-	szabadföldi	kg	212,0	26. hét-47. hét	a primőr termék kifutásától	6,0
	-	-	szabadföldi	kg	175,0	30. hét-47. hét	a primőr termék kifutásától	2,0
Petrezselyem								
Hagyma	vörös	-	szabadföldi	kg	123,0	23. hét -47. hét	az idei termés visszaesésének egyértelművé válásától	6,0
Görögdinnye	-	-	szabadföldi	kg	77,0	26. hét 40. hét	piacra lépéstől	12,0
Paradicsom	gömb	40-47 mm	szabadföldi / termesztő-berendezés	kg	148,0	22. hét-47. hét	az 57-67 mm-es termék megjelenésétől	13,0
		47-57 mm		kg	151,0	22. hét-47. hét		
		57-67 mm		kg	160,0	22. hét-45. hét		
Uborka	kígyó	-	szabadföldi / termesztő-berendezés	kg	83,0	6. hét-48. hét	piacra lépéstől	5,0
	berakó	-	termesztő-berendezés	kg	94,0	14. hét-48. hét	piacra lépéstől	
Paprika	TV paprika	30-70 mm	szabadföldi / termesztő-berendezés	kg	87,0	23. hét-47. hét	db-os kiszereles piaci kínálatból való kikerülésétől	5,0
				db	51,0	2. hét-22. hét	23. héttől nincs a piac kínálatában	
				kg	86,0	23. hét-47. hét	db-os kiszereles piaci kínálatból való kikerülésétől	
		db		77,0	2. hét- 22. hét	23. héttől nincs a piac kínálatában		
					140,4*			

Forrás: AKI PÁIR, KSH

* Az egyes termékek összes termelésen belüli részarányával súlyozott árváltozása

11. melléklet

Friss zöldség külkereskedelem

Évek	Friss zöldség dinnye nélkül				
	Termelés	Behozatal		Kivitel	
	1000 t	1000 t	aránya az összes termésben %	1000 t	aránya az összes termésben %
2002	1683	105	6,2	221	13,1
2003	1714	176	10,3	181	10,6
2004	1782	163	9,2	165	9,3
2003. I-X. hó	1714	143	8,3	160	9,3
2004. I-X. hó	1782	145	8,1	142	8,0
2005. I-X. hó	1350*	106	7,9	149	11,0

Forrás: KSH

* az előző évhez hasonlított, súlyozott átváltozás, valamint a szántóföldi területcsökkenés alapján feltételezett éves mennyiség

12. melléklet

A friss dinnye (0807) külkereskedelmi forgalma

Évek	Import				Export		
	I-XII. hó 1000 tonna	I-VIII. hó 1000 tonna	2003. I-VIII. hó=100%		I-XII. hó 1000 tonna	I-VIII. hó 1000 tonna	2003. I-VIII. hó=100%
2003	6	6	100,0		205	200	100,0
2004	16	15	250,0		111	96	48,0
2005	-	22	366,7		-	56	28,0

Forrás: KSH

**A friss kajszi-őszibarack, cseresznye, szilva és kökény
0809) külkereskedelmi forgalma**

Évek	Import				Export		
	I-XII. hó 1000 tonna	I-X. hó 1000 tonna	2003. I-X. hó=100%		I-XII. hó 1000 tonna	I-X. hó 1000 tonna	2003. I-X. hó=100%
2003	6	6	100,0		29	29	100,0
2004	7	7	117,0		39	39	137,0
2005	-	13	217,0		-	16	55,0

Forrás: KSH

A feldolgozó- és hűtőipar által felvásárolt zöldség-gyümölcs fajok

	2004				2005. I-IX. hó		2005/2004*
	Összes termés 1000 t	1000 t	Ipari felvásárlás		Ipari felvásárlás 1000 t	Ár Ft/kg	Felvásárlás változása %
			Aránya az összes termésből %	Ár Ft/kg			
Csemegekukorica	508	361	71,1		228	20,2	-
Paradicsom	269	123	45,8		60	10,6	-
Zöldborsó	93	85	91,3		78	53,3	91,4
Uborka	83	16	19,5		28	77,9	-
Fejes káposzta	176	5	2,6		2	35,0	-
Vöröshagyma	119	15	12,4		4	30,3	-
Sárgarépa	113	20	17,3		1	31,7	-
Alma	700	232	33,1		39	20,5	-
Meggy	77	46	60,1		19	104,0	40,4
Szilva	67	10	14,9		3	55,3	-
Körte	18	2	8,9		2	46,2	-
Őszibarack	83	12	14,5		6	31,3	49,2
Ribizke	8	3	39,5		1	60,9	-
Málna	9	3	29,3		4	179,0	129,6

Forrás: KSH

* azon termékeknél, ahol lezárult a felvásárlás

14. melléklet

A vizsgálatba vont gyümölcsfajok termelői árváltozása a nagybani piacon

Faj	Fajta	Kiszerezés	Termelői ár változása 2005/2004 %	Árösszehasonlítás időszaka	Mennyiségi részarány az összes gyümölcstermelésen belül 2004-ben %
Alma	minden fajta, kivétel Jonathan, Idared, Golden	kg	118,0	szeptembertől, az idei termék piaca lépésétől	19,0
	Jonathan		132,0	szeptembertől, az idei termék piaca lépésétől	37,0
	Idared		120,0	szeptembertől, az idei termék piaca lépésétől	3,0
	Golden		114,0	szeptembertől, az idei termék piaca lépésétől	8,0
Körte	minden fajta, Vilmos nélkül	kg	91,0	júliustól, az idei termék piaca lépésétől	2,0
	Vilmos		87,0	augusztustól, az idei termék piaca lépésétől	
Bogyósok					
Szamóca	-	kg	105,0	április-szeptember	0,3
Piros ribiszke	-		121,0	június-augusztus	0,8
Málna	-		98,0	június-szeptember	1,0
Szedér	-		114,0	július-szeptember	0,4
Köszméte	-		64,0	június-július	-
Meggy	-		130,0	június-július	7,0
Cseresznye	-	kg	126,0	május-július	1,0
Kajszibarack	-	kg	122,0	június-augusztus	3,0
Őszibarack	hagyományos fajták		90,9	június-október	8,0
	nektarin		87,0	július-szeptember	
Szilva	házi szilva	kg	280,0	július-augusztus	6,0
	Ringló	kg	156,0	július-szeptember	
Összesen			127,0*		96,0

Forrás: AKI PAIR, KSH

* Az egyes termékek összes termelésen belüli részarányával súlyozott árváltozása

Friss gyümölcs külkereskedelem

Évek	Friss gyümölcs dinnyével				
	Termelés	Behozatal		Kivitel	
	1000 t	1000 t	aránya az összes termésben %	1000 t	aránya az összes termésben %
2002	865	225	26,0	233	26,9
2003	952	238	25,0	287	30,1
2004	1289	245	19,0	206	16,0
2003. I-X. hó	952	177	18,6	284	29,8
2004. I-X. hó	1289	191	14,8	196	15,2
2005. I-X. hó	950*	191	20,1	142	14,9

Forrás: KSH

* az előző évhez hasonlított, súlyozott árváltozás alapján feltételezett éves mennyiség

Feldolgozott zöldség-gyümölcs külkereskedelem

Évek	Termelés	Behozatal		Kivitel	
	1000 t	1000 t	aránya az összes termésben %	1000 t	aránya az összes termésben %
2002	2 549	87	3,4	426	16,7
2003	2 667	110	4,1	435	16,3
2004	3 071	116	3,8	433	14,1

Forrás: KSH

Feldolgozott zöldség-gyümölcs külkereskedelem I-X. hó

Évek	Éves termelés	Behozatal I-X. hó		Kivitel I-X. hó	
	1000 t	1000 t	aránya az összes termésben %	1000 t	aránya az összes termésben %
2003	2 667	90	3,4	328	12,3
2004	3 071	92	3,0	333	10,8
2005	2 300*	109	4,7	321	14,0

Forrás: KSH

* az előző évhez hasonlított, súlyozott árváltozás, valamint a szántóföldi területcsökkenés alapján feltételezett éves mennyiség

A belföldön termelt borok feldolgozói értékesítési ára

Termék			2004	2005	2005/2004 %
fehér	asztali	mennyiség (hl)	417412,99	374411,30	89,70
		átlagár (Ft/hl)	11854,08	10113,15	85,31
	tájbor	mennyiség (hl)	146825,95	218474,22	148,80
		átlagár (Ft/hl)	19980,60	15558,34	77,87
összes fehér		mennyiség (hl)	564238,94	592885,52	105,08
		átlagár (Ft/hl)	13968,76	12119,66	86,76
vörös és rozé	asztali	mennyiség (hl)	188568,50	124259,36	65,90
		átlagár (Ft/hl)	15581,13	13487,98	86,57
	tájbor	mennyiség (hl)	85304,86	151302,10	177,37
		átlagár (Ft/hl)	24345,45	19704,82	80,94
összes vörös és rozé		mennyiség (hl)	273873,36	275561,46	100,62
		átlagár (Ft/hl)	18311,00	16901,45	92,30
asztali és tájbor összesen		mennyiség (hl)	838112,30	868446,98	103,62
		átlagár (Ft/hl)	15387,69	13636,94	88,62

Forrás: AKI, PÁIR